

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Vyhodnocení dopadů změn rozpočtového určení daní do rozvoje měst
České republiky

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Dominika Brožková**
Osobní číslo: **E19092**
Studijní program: **B0488A050001 Hospodářská politika a veřejná správa**
Specializace: **Finanční správa**
Téma práce: **Vyhodnocení dopadů změn rozpočtového určení daní do rozvoje měst České republiky**
Zadávací katedra: **Ústav správních a sociálních věd**

Zásady pro vypracování

Cílem bakalářské práce je vyhodnocení dopadů změn rozpočtového určení daní do rozvoje vybraných sídel. Rozpočtové určení daní je předmětem neustálých debat na všech úrovních veřejné správy. Výsledkem společenského konsensu, jenž je různý nejen v místě, ale i čase, jsou změny, které ovlivňují výši finančních prostředků, se kterými mohou místní samosprávy nakládat. Změny rozpočtového určení daní tak představují důležitý zásah do rozvoje měst a obcí.

Osnova:

- Rešerše odborné literatury, stanovení cílů práce.
- Pozice samosprávy v systému veřejné správy.
- Rozpočtové určení daní.
- Analýza dopadů změn rozpočtového určení daní do rozvoje měst.
- Vyhodnocení dopadů změn rozpočtového určení daní do rozvoje měst.
- Formulace závěrů a doporučení.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- DUŠEK, Jiří a kol. Kauzalita rozvoje obcí a regionů z pohledu integračních procesů, daňové politiky a cestovního ruchu. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú., 2019. 119 stran. ISBN 978-80-7556-050-6.
- HYMAN, David N. Public finance: a contemporary application of theory to policy. 11e. Stamford, CT, USA: Cengage Learning, 2014. ISBN 978-1-285-17395-5.
- KUBÁTOVÁ, Květa. Daňová teorie a politika. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-165-3.
- MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL. Veřejné finance v teorii a praxi. Praha: Grada Publishing, 2015. Expert. ISBN 978-80-247-5561-8.
- PROVAZNIKOVÁ, Romana. Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2015. Finance pro praxi. ISBN 978-80-247-5608-0.
- SVOBODA, František. Ekonomika veřejného sektoru. Praha: Ekopress, 2017. ISBN 978-80-87865-35-4.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Martin Maštálka, Ph.D.**
Ústav správních a sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2021**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2022**

L.S.

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D.
děkan

Ing. Jan Fuka, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2021

Prohlašuji:

Práci s názvem **Vyhodnocení dopadů změn rozpočtového určení daní do rozvoje měst České republiky** jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019. Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 26. 04. 2022

Dominika Brožková

Obsah

Úvod.....	11
1 Pozice samosprávy v systému veřejné správy.....	13
1.1 Územní samospráva.....	14
1.1.1 Fungování územní samosprávy.....	15
1.1.2 Nástroje rozvoje územních samospráv.....	16
2 Vymezení obce.....	19
2.1 Působnost obce.....	19
2.2 Rozpočet obce.....	21
2.3 Příjmy územních rozpočtů.....	26
2.3.1 Daňové příjmy.....	27
2.3.2 Nedaňové příjmy.....	29
2.3.3 Transfery a dotace.....	30
3 Rozpočtové určení daní.....	31
3.1 Vývoj rozpočtového určení daní.....	31
3.1.1 Vývoj RUD v letech 1993–2000.....	31
3.1.2 Vývoj RUD v letech 2001–2007.....	33
3.1.3 Novela zákona o RUD 2008.....	35
3.1.4 Novela zákona o RUD 2013.....	37
3.1.5 Rozpočtové určení daní v ČR 2015–2022.....	38
4 Analýza a vyhodnocení dopadů změn rozpočtového určení daní do rozvoje měst.....	42
4.1 Cíl a metodika bakalářské práce.....	42
4.2 Vývoj příjmů z RUD u vybraných měst od roku 1999 do roku 2021.....	43
4.2.1 Město Kolín.....	45
4.2.2 Město Trutnov.....	47
4.2.3 Město Chrudim.....	50
4.2.4 Město Litoměřice.....	53
4.2.5 Město Havlíčkův Brod.....	56

4.2.6	Město Sokolov.....	59
4.2.7	Statutární město Plzeň.....	62
4.2.8	Statutární město Ostrava	64
5	Shrnutí	67
	Závěr	69
	Knižní zdroje.....	71
	Odborné články a internetové zdroje	73
	Právní předpisy	78

Seznam ilustrací a tabulek

Tabulka č. 1: Schéma běžného rozpočtu.....	25
Tabulka č. 2: Schéma kapitálového rozpočtu	26
Tabulka č. 3: Struktura daňových příjmů obcí v letech 1993-1995.....	32
Tabulka č. 4: Koeficienty velikostní kategorizace obce	34
Tabulka č. 5: Koeficienty postupných přechodů a násobky postupných přechodů	36
Tabulka č. 6: Koeficienty pro stanovení daně z nemovitostí u obcí.....	36
Tabulka č. 7: Koeficienty postupných přechodů a násobky postupných přechodů	38
Tabulka č. 8: Vývoj vah jednotlivých koeficientů	39
Schéma č. 1: Dělení veřejné správy	13
Schéma č. 2: Rozpočtová soustava	22
Schéma č. 3: Rozpočtový cyklus	23
Schéma č. 4: Členění daní v České republice	28
Schéma č. 5: Schéma rozpočtového určení daní od 1. 1. 2022.....	40
Obr č. 1: Poloha města Kolín v rámci Středočeského kraje.....	45
Obr č. 2: Poloha města Trutnov v rámci Královehradeckého kraje.....	47
Obr č. 3: Poloha města Chrudim v rámci Pardubického Kraje	50
Obr č. 4: Poloha města Litoměřice v rámci Ústeckého kraje.....	53
Obr č. 5: Poloha města Havlíčkův brod v rámci kraje Vysočina.....	56
Obr č. 6: Poloha města Sokolov v rámci Karlovarského kraje	59
Obr č. 7: Poloha města Plzeň v rámci Plzeňského kraje.....	62
Obr č. 8: Poloha města Ostrava v rámci Moravskoslezského kraje.....	64

Seznam grafů

Graf č. 1: Podíl daně z nemovitých věcí na celkových a daňových příjmech	33
Graf č. 2: Vývoj příjmů z RUD u středně velkých měst od roku 1999-2021	43
Graf č. 3: Vývoj RUD u vybraných statutárních měst 1999-2021.....	44
Graf č. 4: Podíl příjmů z RUD k celkovým příjmům města Kolín	45
Graf č. 5: Podíl investic k výkonu veřejné správy města Kolín.....	46
Graf č. 6: Podíl investic k příjmům z RUD města Kolín	47

Graf č. 7: Podíl příjmů z RUD k celkovým příjmům města Trutnov	48
Graf č. 8: Podíl investic k výkonu veřejné správy města Trutnov	49
Graf č. 9: Podíl investic k příjmům z RUD města Trutnov	50
Graf č. 10: Podíl příjmů z RUD k celkovým příjmům města Chrudim	51
Graf č. 11: Podíl investic k výkonu veřejné správy města Chrudim.....	52
Graf č. 12: Podíl investic k příjmům z RUD města Chrudim.....	53
Graf č. 13: Podíl z příjmů RUD k celkovým příjmům města Litoměřice.....	54
Graf č. 14: Podíl investic k výkonu veřejné správy města Litoměřice	55
Graf č. 15: Podíl investic k příjmům z RUD města Litoměřice.....	56
Graf č. 16: Podíl příjmů z RUD k celkovým příjmům města Havlíčkův Brod.....	57
Graf č. 17: Podíl investic k výkonu veřejné správy města Havlíčkův Brod	57
Graf č. 18: Podíl investic k příjmům z RUD města Havlíčkův Brod.....	58
Graf č. 19: Podíl příjmů z RUD k celkovým příjmům města Sokolov.....	59
Graf č. 20: Podíl investic k výkonu veřejné správy města Sokolov	60
Graf č. 21: Podíl investic k příjmům z RUD města Sokolov	61
Graf č. 22: Podíl příjmů z RUD k celkovým příjmům a podíl investic k příjmům z RUD u statutárního města Plzeň.....	63
Graf č. 23: Podíl příjmů z RUD k celkovým příjmům a podíl investic k příjmům z RUD u statutárního města Ostrava.....	65

PODĚKOVÁNÍ

Moc ráda bych poděkovala svému vedoucímu panu Ing. Martinu Maštálkovi, Ph.D., za ochotu, poskytnuté odborné informace a skvělou spolupráci při vedení mé bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za podporu při studiu a při psaní této bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá vyhodnocením dopadů změn rozpočtového určení daní do rozvoje vybraných sídel. Teoretická část se zaměřuje na pozici samosprávy v systému veřejné správy, na vymezení obce z hlediska působnosti, rozpočtu obce a příjmů obce. Dále se teoretická část zabývá vývojem rozpočtového určení daní od roku 1993 do současnosti. Praktická část se soustředí na analýzu a následné vyhodnocení dopadů změn rozpočtového určení daní u vybraných měst z různých částí České republiky. Pro lepší porozumění je práce doplněna o tabulky a grafy.

KLÍČOVÁ SLOVA

Daně, rozpočtové určení daní, rozpočet, příjmy, obec, město

TITLE

Assessment of the impact of changes in the budgetary allocation of taxes on urban development in the Czech Republic

ANNOTATION

The bachelor's thesis deals with the evaluation of the effects of changes in the budget allocation of taxes on the development of selected settlements. The theoretical part focuses on the position of self-government in the system of public administration, on the definition of the municipality in terms of competence, budget of the municipality and income of the municipality. Furthermore, the theoretical part deals with the development of budgetary determination of taxes from 1993 to the present. The practical part focuses on the analysis and subsequent evaluation of the impact of changes in the budget allocation of taxes in selected cities from different parts of the Czech Republic. For better understanding, the work is supplemented with tables and graphs.

KEYWORDS

Taxes, budget determination of taxes, budget, revenues, municipality, city

ÚVOD

Rozpočtové určení daní se neustále rozvíjí a mění, od roku 1993 prošlo velkou řadou změn, které ovlivnily rozhodovací stránku obcí z hlediska výše finančních prostředků, s kterými mohou obce nakládat. Tak, jak se rozvíjelo rozpočtové určení daní, se také rozvíjely územní samosprávy (obce/města). Prvopočátek územních samospráv je úzce spjat s vývojem a úlohou státu. Dříve se zde prolínaly prvky centralizace a decentralizace. Pomocí reforem veřejné správy docházelo k delegaci kompetencí. Aktuálně v České republice existuje dvouúrovňový systém, Česká republika rozlišuje nižší územně samosprávné celky (obce) a vyšší územně samosprávné celky (kraje). Územní samosprávy mají pravomoc na základě zákonů spravovat určité území státu a mají dané právo ústavou ČR na samosprávu.

Cílem bakalářská práce je vyhodnocení dopadů změn rozpočtového určení daní do rozvoje vybraných sídel v České republice. Teoretická část bakalářské práce se v první kapitole zabývá postavením územní samosprávy v systému veřejné správy. Dále se tato bakalářská práce zabývá vymezením obce, které je obsaženo v druhé kapitole, jelikož obce jsou v České republice základním článkem veřejné správy. Pomocí svých orgánů vykonávají samostatnou působnost (samosprávu) a přenesenou působnost (státní správu). Rozpočty obcí se tvoří pomocí rozpočtového procesu, který zahrnuje sestavení rozpočtu, projednání a schválení zastupitelstvem, průběžnou kontrolu hospodaření a následnou kontrolu na konci roku a sestavení závěrečného účtu rozpočtu. Důležité je znát, jak se tvoří rozpočty obcí a z jakých příjmů se skládají.

Kapitola třetí podrobně řeší vývoj rozpočtového určení daní od roku 1993 až do současnosti. Rozpočtové určení daní je souborem pravidel, který stanovuje centrální vládě a územním samosprávám určovat daně, daňový základ a daňové sazby. O výběr daní se v České republice stará finanční správa a příslušný výnos s daní převádí obcím, krajům a státu. Všechny teoretické informace jsou získávány hlavně z odborné literatury a právních předpisů.

Praktická část bakalářské práce se zaměřuje na analýzu dopadů změn rozpočtového určení daní u vybraných sídel. Tato analýza je vyhodnocovaná v kapitole číslo pět. Cílem analýzy je vyhodnocení dopadů změn rozpočtového určení daní do rozvoje vybraných sídel. Pro splnění hlavního cíle bakalářské práce byly stanoveny tři hypotézy.

K vyhodnocení analýzy jsou vybrána středně velká města a statutární města. Data pro potvrzení či vyvrácení hypotéz jsou sumarizována do pěti vývojových etap rozpočtového určení daní. Hlavním cílem této kapitoly je získání dostatečného množství informací pro potvrzení

či vyvrácení hypotéz. Potřebná data pro praktickou část jsou čerpána z veřejně dostupných systémů spravovaných ministerstvem financí ČR, dále z rozpočtů měst a obecně závazných vyhlášek, které mají obce zveřejněné na svých webových stránkách. Pro lepší pochopení vývoje rozpočtového učení daní a jeho dopadů na rozpočty měst obsahuje tato práce grafy a tabulky. Grafy napomáhají k pochopení daných problémů a k jejich vyhodnocení, protože změny rozpočtového určení daní představují důležitý zásah do rozvoje a hospodaření měst.

1 POZICE SAMOSPRÁVY V SYSTÉMU VEŘEJNÉ SPRÁVY

Cílem této kapitoly je seznámení s posláním územních samospráv v České republice. Veřejná správa je nástrojem politiky a veřejné moci státu. Veřejná správa je nositelem veřejné moci, má právo vymoci si svým právem předpokládané chování, jedná se o takzvanou nerovnováhu mezi společnostmi a veřejnou správou, ovšem veřejná správa jedná ve veřejném zájmu společnosti a vždy musí jednat v rámci legislativy (Svoboda a kolektiv, 2017, s. 22).

Veřejná správa má za úkol zabezpečovat veřejné úkoly a vytvářet podmínky pro jejich tvorbu. Lze ji chápat ve dvou formách, z hlediska materiálního a formálního. **Materiální pojetí** veřejné správy řeší funkci, důležitý je obsah a řešené úkoly, jedná se o celek všech správních činností, které veřejná správa vykonává. V případě **formálního pojetí** je důležité, kdo veřejnou správu vykonává, lze říct, že se jedná o organizační strukturu veřejné správy (Horzinková, Novotný, 2010, s. 12-13). Z hlediska formálního (organizačního) pojetí je hlavním vykonavatelem veřejné správy stát a další veřejnoprávní subjekty (Průcha, 2014, s. 12)

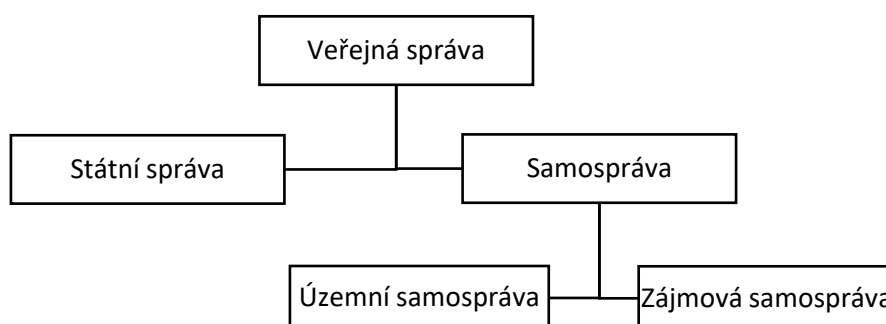

Schéma č. 1: Dělení veřejné správy

Zdroj: zpracováno dle (Provažníková, 2015)

Z hlediska správy veřejných záležitostí se veřejná správa dělí na **státní správu** a **samosprávu**, která je vykonávána pomocí institucí, které mají postavení správních orgánů.

Státní správa je nezastupitelnou složkou veřejné správy, tvoří její základ. Jedná se o samostatnou podstatu veřejné správy, postavení, poslání a tvorbu státní moci. Představuje jednu z činností tvorby moci výkonné, protože svým postavením má mocenskou a ochranou funkci ve státě. Státní správa sdružuje dva prvky, kterými jsou řízení a regulace, pomocí kterých moc výkonnou realizuje. Vytváří výkonné činnosti, což znamená, že provádí a zdůrazňuje své postavení k složení aktů orgánů zákonodárné moci, jelikož jejím posláním je vytváření zákonů.

Dále také vykonává podzákonnou činnost, její obsah a forma je dána zákony, její podzákonný charakter je spjat zákony, a také lze říct, že státní správa je vázána právem a obecně závaznými právními předpisy, které byly vydány za pomoci zákonů a k provedení zákonů (Průcha, 2014, s. 14-15). Hierarchie postavení státní správy lze vymezit pomocí pěti orgánů, kterými jsou vláda, jako vrcholný orgán moci výkonné, ministerstva, správní úřady s celostátní nebo místní příslušností, veřejné sbory a hlava státu (Hendrych, 2012, s. 122-126).

Samospráva vykonává své záležitosti téměř samostatně, na základě přenesení pravomocí. Rozhoduje a vykonává záležitosti ve svém zájmu a odpovídá za následky. Samospráva se musí řídit právními předpisy, ale je zde menší spojitost s právem (Horzinková, Novotný, 2010, s. 15-16). Jak vysvětluje Svoboda a kolektiv (2017, s. 26), samospráva díky své svobodě představuje takzvanou „čtvrtou moc“. Propojení mezi státní správou a samosprávou lze definovat tím, že státní správa dozoruje na základě zákonem stanovených podmínek činnost samospráv. Samosprávy vykonávají také veřejnou moc na základě decentralizace státní moci (Horzinková, Novotný, 2010, s. 16).

Může mít podobu **územní samosprávy** tzn., že hájí zájmy určitého území, v dnešní době se jedná o obce a kraje. V druhém případě se jedná o **zájmovou samosprávu**, bývá vyznačována negativně jako „neúzemní“ samospráva, která hájí zájmy osob se společnými aspekty (např. Česká lékařská komora, Česká advokátní komora, Notářská komora).

Správní právo rozlišuje tři systémy členění systému územní samosprávy na Angloamerický systém, Francouzský systém a Smíšený systém, také známý jako středoevropský. Ve smíšeném systému je obcím svěřen výkon samosprávy, a zároveň na základě zákona i výkon státní správy v rámci přenesené působnosti (Provazníková, 2015, s. 12). V angloamerickém systému převážně existují jen územní samosprávné orgány na nižší správní úrovni, neexistuje zde dělení na státní správu a samosprávu. Naopak francouzský systém se rozděluje na státní správu a samosprávu, probíhá zde vícestupňová územní samospráva a pomocí delegace pravomocí na orgány státní správy, které na místní úrovni zprostředkovávají státní správu (Horzinková, Novotný, 2010, s. 96).

1.1 Územní samospráva

Vznik územní samosprávy je úzce spojen s vývojem a úlohou státu. Po dobu vývoje se zde prolínaly prvky centralizace, panovník se snažil uplatňovat svou moc pomocí svých úředníků a také prvky decentralizace, na území státu vznikaly zeměpisně menší útvary z důvodu

lepší komunikace mezi obyvateli, kulturních či jazykových faktorů (Svoboda a kolektiv, 2017, s. 14).

Územní samospráva se tvořila dvěma způsoby uměle a přirozeně. V případě umělé tvorby to znamená, že se jednalo o vůli státu, jakožto vyšší stupeň územní samosprávy na regionální úrovni sdružující obyvatele měst a obcí v určité oblasti, díky tomuto se snižovaly meziregionální rozdíly. V případě přirozené tvorby se jednalo o samovolné vznikání obcí a měst s více či méně obyvateli. Obce či města sdružují obyvatele a vytváří zde prostor pro ekonomické a kulturní aktivity (Provazníková, 2015, s. 13).

Největší změny však nastaly ve 20. století, postupně se zvyšovala role územní samosprávy při přechodu stávajícího režimu k demokracii, ale i v ekonomické oblasti (Peková, 2011, s. 17). V druhé polovině 20. století začala růst úloha územní samosprávy. Potýkala se ale s velkým množstvím migrantů, kteří neulehčovali zajišťování veřejných služeb. Docházelo k decentralizaci a přesunu pravomocí na města a obce. V 60. letech 20. století byla správní agenda zajišťována pomocí národních výborů, ty ale neměly dostatečnou profesní vzdělanost (Svoboda a kolektiv 2017, s. 19).

Vedlo to k nedostatku finančních prostředků a docházelo k deficitům, společně se i zvedal deficit veřejných financí. Nenapomohla tomu ani situace v 70. a 80. letech, kdy nastaly ropné šoky a ekonomická recese. Ve snaze snižování zadluženosti územních samospráv se přistupovalo k zmenšení transferů ze státních rozpočtů do komunálních rozpočtů. Tyto problémy vedly ke vzniku reforem územních samospráv. V průběhu reformy se zvyšoval význam regionální politiky a regionů. Na základě reformy docházelo k delegaci kompetencí. Došlo k decentralizaci a dekoncentraci veřejné správy, aby byla co nejvíce zvýšena efektivnost. V dnešní době existuje v České republice dvoustupňový systém. Podle Ústavy České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 hlava VII čl. 99) se ČR dělí na obce, ty jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, ty představují vyšší územní samosprávné celky. Kraje vznikly až 1. 1. 2001 podle zákona č. 347/1997 Sb. (Provazníková 2015, s. 27).

1.1.1 Fungování územní samosprávy

V demokratickém systému je stát zastupován ústřední vládou neboli volenými orgány, které vykonávají moc výkonnou a územní samosprávou pomocí jejích volených a výkonných orgánů. Územní samospráva je druh veřejné vlády a veřejné správy, má možnost samostatně spravovat určité území státu. Její postavení a povinnosti jsou upraveny zákony (Peková, 2011, s. 33).

Územně samosprávné celky jsou územním společenstvím občanů, které mají právo na samosprávu. Ústavní soud České republiky považuje územní samosprávy za nepostradatelnou složku rozvoje demokracie. Územní samosprávy jednají v zájmu občanů a ve prospěch svého území, mají vlastní majetek a hospodaří dle vlastního rozpočtu (Horzinková, Novotný 2010, s. 98).

Výběr je založen na veřejné volbě a je tvořen buď:

- Přímou volbou, kdy občane přímo rozhodují (referendum, členství v komisích).
- Nepřímou volbou, kdy jsou členové zastupitelstev voleni na základě tajného hlasování občanů, na základě toho mohou rozhodovat za občany.

Rozhodovací pravomoc v systému mají volené orgány, občané ale mají možnost podílet se na fungování na základě poradních orgánů. Díky tomu mohou občané dohlížet na práci volených zastupitelů a mohou projevovat své zájmy a potřeby (Provazníková 2015, s. 15). Na fungování územní samosprávy mají velký vliv zákony, které určují vznik a postavení jednotlivých stupňů samospráv (Svoboda a kolektiv 2017. s. 43).

Územní samosprávy jsou velice důležitým článkem v celém systému, protože vytvářejí životní podmínky pro občany a zajišťují pro ně veřejné statky a služby. Je důležité, aby měli dostatek finančních prostředků a byly schopny zabezpečit jejich fungování a rozvoj (Grospič, Louda, Vostrá, 2007, s. 127-128)

1.1.2 Nástroje rozvoje územních samospráv

Nástroje rozvoje územních samospráv jsou využívány pomůcky k výkonu či podpoře činností územních samospráv a můžeme je rozdělit na:

1. **Administrativní nástroje** – jedná se o nenahraditelné postupy, organizaci, které jsou vykonávané za pomoci právních předpisů.
2. **Koncepční nástroje** – jedná se o strategické, územní plány a programy, které jsou pro územní samosprávy důležitými dokumenty.
3. **Institucionální nástroje** – jsou důležité pro spolupráci mezi územními samosprávami a pomáhají utvářet regionální management.
4. **Věcné nástroje** – převážně se jedná o nástroje, které napomáhají chodu územních samospráv, jedná se o poskytování statků a služeb, infrastruktura, poradenství.
5. **Sociálně-psychologické nástroje** – jedná se o poskytnutí vzdělání, komunikace a motivace obyvatel na participaci na fungování obce.

6. Ekonomické nástroje – Jedná se o poskytování finančních prostředků územním samosprávám např. v rámci rozpočtového určení daní, dotace a další.

Pro tuto bakalářskou práci jsou nejdůležitější ekonomické nástroje, které si podrobněji rozebereme v následujících kapitolách. Pro rozvoj územních samospráv jsou nejdůležitější koncepční nástroje, které napomáhají k uplatnění i dalších nástrojů, a proto se se jim budu v následujícím textu více věnovat (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2010, s. 11).

Účelem programu rozvoje obce je hlavním cílem stanovit dlouhodobější, významnější a většinou investičně zajišťované cíle obce. Programy obce nejsou platné napořád, musí být pravidelně aktualizovány, ale takovým způsobem, aby nedošlo k absolutní změně plánu. Průběžné změny napomáhají k větší funkčnosti. Je důležité, aby se na těchto plánech podíleli i občané (Rektořík, Šelešovský a kol., 2002, s. 8). Během plánování rozvoje existují dva hlavní nástroje, kterými jsou strategické a územní plánování. Mezi těmito nástroji existuje určitá propojenost a závislost.

Strategické plánování jde o funkci zaměřenou na dlouhodobé cíle, soustředí se na rozvoj fyzických struktur v území a také se zaměřuje na ekonomické a společenské postupy a změny. Cíle strategického plánování se mohou zabývat celým územím, komunitou, ekonomikou nebo jen částí. Výstup ze strategického plánování je důležité použít pro územní plánování hlavně pro zadávací dokumenty územně plánovací dokumentace, jelikož se předvídá jejich použití při rozhodování (Maier a kol., 2012, s. 41-43).

Celý proces je strukturován ve strategických dokumentech. Můžeme rozlišit několik typů dokumentů. Prvním je strategie, jedná se o dlouhodobý dokument, který se zaměřuje na základní rysy rozvoje území. Dalším je program, který se vytváří na střednědobé období. Vychází z myšlenek strategie a plynule na ni navazuje. Strategický program nastavuje mantinely, aby bylo dosaženo strategických cílů, jako samostatný dokument je nefunkční. Posledním je plán jedná se o krátkodobý dokument, zpravidla vytvářen na jedno volební období, specifikuje jednotlivá kritéria k realizaci projektů a činností. Jeho obsahem je i časový rozpis a způsob financování. Důležitým prvkem těchto dokumentů je jejich návaznost a kooperace na plnění cílů. Strategie je nejpodstatnějším nástrojem k vedení obce (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2010, s. 12-13)

Územní plánování je definováno zákonem (zákon č. 183/2006 Sb.), o územním plánování a stavebním řádu, ve kterém je vymezena působnost, metody, nástroje a cíle. V rámci cílů územního plánování musí obce vytvářet dispozice pro výstavbu a zároveň musí dbát

o udržitelný rozvoj území. Při územním plánování je tedy velmi důležité dbát na kooperaci mezi udržitelným rozvojem a soulad veřejných a soukromých zájmů v území. Územní plánování se odlišuje od strategického plánování tím, že se zabývá fyzickou stránkou změn v území (Maier, 2012, s. 44).

Územní plánování využívá nástrojů:

1. **Územně plánovací podklady** – představují ji územně analytické podklady, které zabezpečují a zpracovávají stav a vývoj území a územní studie. Na základě tohoto zjišťují potenciál změn území.
2. **Politika územního rozvoje** – stanovuje kritéria pro úkoly územního plánování v rámci kooperace s udržitelným rozvojem území a udává strategii a předpoklady pro plnění úkolů.
3. **Územně plánovací dokumentace** – jedná se o dokumenty jako je územní plán, zásady územního rozvoje a regulační plán (Informační web územního plánování, 2022).

Zásady územního rozvoje přesněji definují a rozšiřují cíle a úkoly územního plánování v kooperaci s politikou územního rozvoje. Definuje rozvojové oblasti, osy a specifické oblasti stanovené v politice územního rozvoje (Maier a kol., 2012, s. 52). Územní plán má dlouhodobější charakter, musí vykazovat využití území tak, aby byly vytvořeny co nejlepší podmínky pro chod obce (Rektořík, Šelešovský a kol., 2002, s. 9). Územní a regulační plán udává závazný řád pro změny ve využívání území a pro výstavbu a umístění nových budov. Jsou vydávány pomocí opatření obecné povahy, vydání je v kompetencích zastupitelstva obce. Regulační plán se využívá pro menší území obce, většinou se jedná o chráněné, památkové území, aby tato území neztrácela na hodnotách. Hlavní výhodou regulačního plánu je, že přesně stanoví podmínky území a v případě realizace staveb jejich napojení a postup (Maier, 2012, s. 53-60).

2 VYMEZENÍ OBCE

Podle §1 (zákon č. 128/2000Sb.), o obcích je obec hlavní územní jednotkou státu, tvoří ji obyvatelstvo, které společně využívá určité území. Obce definují čtyři atributy **obyvatelstvo, majetek, území a finance**. Obce v České republice tvoří základní článek veřejné správy, stejně jako kraje jsou veřejnoprávní korporací, které na základě svých orgánů vykonávají samosprávu a státní správu. Samosprávy vykonávají takzvanou „samostatnou působnost“ a státní správa vykonává „přenesenou působnost“ (Svoboda a kolektiv, 2017, s. 42). Činnosti obcí upřesňuje zákon o obcích (zákon č. 128/2000Sb.). Postavení obcí je stále důležitějším prvkem z hlediska zabezpečování veřejných statků a služeb pro občany (Peková, 2011, s. 341).

V zákoně o obcích (zákon č. 128/2000Sb.) můžeme nalézt různé druhy obcí, to ale neznamená jejich podřazenost či nadřazenost. Všechny obce jsou si rovny, alespoň v nejmenším výčtu agend státní správy (např. zajištění organizace voleb, informační povinnosti). **Podle charakteru rozdělujeme obce:**

- **obec**-obce s pověřeným finančním úřadem,
- **městys**-obce s rozšířenou působností,
- **město**-obce s matričním úřadem,
- **statutární město**-obce se stavebním úřadem,
- **hlavní město Praha**-obce v nichž je k dispozici Czech POINT.

Obce vyšších tříd k tomuto minimálnímu vykonávají i další činnosti, jak pro své území, tak pro sousedící obce. Pro účely některých plánů získávají specifické postavení obce s rozšířenou působností. Speciální postavení v českém právním systému mají statutární města, která jsou vymezena v § 4 zákona 128/2000 Sb., o obcích. Jejich území se může dělit na městské obvody nebo městské části s vlastními orgány samosprávy. Hlavní město Praha má své specifické postavení ukotveno v zákoně č 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze (Svoboda a kolektiv, 2017, s. 42-44).

V roce 1989 měla Česká republika, jak uvádí Svoboda a kolektiv (2017, s. 45) 4120 obcí, aktuálně k únoru 2021 má Česká republika 6258 obcí, z toho je 608 měst, z nich je 27 statutárních a 229 městysů.

2.1 Působnost obce

Obce vykonávají svoji působnost na základě orgánů a v rámci zákona o obcích (zákon č. 128/2000Sb.). Každá obec by měla mít starostu, místostarostu, zastupitelstvo, obecní úřad

a kontrolní a finanční výbor. Z hlediska počtu obyvatel mohou mít obce ještě radu, tajemníka a specifické orgány, kterými může být přestupková komise, útvar interního auditu (Peková, 2011, s. 346). Nejvyšším orgánem, který je volen občany je zastupitelstvo. Specifickým orgánem je správce obce, který je jmenován a dozorován ministerstvem vnitra, výdaje spojené s jeho funkcí financuje stát (Svoboda a kolektiv, 2017, s. 45).

V České republice rozlišujeme dva druhy působnosti:

1. Samostatnou působnost
2. Přenesenou působnost

Z hlediska **samostatné působnosti** obci patří záležitosti, které jsou v zájmu obce, pokud nejsou zákonem svěřeny krajům nebo pokud se nejedná o přenesenou působnost orgánů obce, která je upravena zvláštním zákonem a svěřena správním úřadům jako výkon státní správy. Obce v samostatné působnosti pečují o soulad s místními předpoklady a místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů (zákon č. 128/2000Sb.), o obcích.

Do samostatné působnosti dle zákona patří:

- hospodaření obce,
- rozpočet a konečný účet obce,
- peněžní fondy,
- místní referendum,
- obecní policie,
- ukládání pokut za správní delikty,
- program rozvoje územního obvodu a další.

Na základě speciálních zákonů má obec v samostatné působnosti na starost ještě místní poplatky, zajištění jednotky dobrovolných hasičů, zajištění připravenosti obce na mimořádné události, správu škol a zřizování zdravotnických zařízení (Provazníková, 2015, s. 29).

Orgány všech obcí provádí **přenesenou působnost** ve činnostech, které stanovují zákony. V rámci přenesené působnosti jim náleží činnosti, které plní pro stát. Stát přenechává výkon některých činností obcím, protože předpokládá, že jsou blíže k občanům a jejich potřebám. V přenesené působnosti vykonávají státní správu v rámci zákona, v praxi se pak většinou jedná o školství, energetiku, kulturu, všeobecnou vnitřní správu, vydávají rozhodnutí a další (Rektořík, Šelešovský a kol., 2002, s.22)

Obce s pověřeným obecním úřadem jsou vymezeny v zákoně o obcích (zákon č. 128/2000Sb.) svoji přenesenou působností vykonávají v rozsahu svěřeném zvláštními zákony ve správním obvodu, který je určen prováděcím předpisem. Mají kompetence k rozhodování v prvním stupni správního řízení, rozhodují o peněžitých a věcných dávkách či půjčkách, zprostředkovávají volby do parlamentu České republiky, zastupitelstev krajů a obcí.

Obec s rozšířenou působností v přenesené působnosti má oprávnění pro evidenci obyvatel, vedení registru obyvatel, živnostenský úřad, ochranu životního prostředí, vykonává státní správu lesů, má na starost sociálně právní ochranu dětí a další činnosti (Provazníková, 2015, s. 30).

2.2 Rozpočet obce

System financování obcí a krajů je upraven zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Tento zákon vymezuje tvorbu, postavení, obsah a funkce rozpočtů územních samosprávných celků, jimiž jsou obce a kraje a zároveň stanovuje pravidla pro hospodaření s finančními prostředky územních samosprávných celků.

Rozpočty územní samosprávy jsou velice důležitým článkem v soustavě veřejných rozpočtů, jedná se o důležité prostředky pro plnění úkolů na jednotlivých vládních úrovních, tedy i územní samosprávy, je soustava veřejných rozpočtů (Peková 2011, s. 211).

Základem ze zákona podle finančního systému je povinný roční rozpočet, obce a kraje ale mohou vytvářet i další peněžní fondy, tzv. mimorozpočtové. O jejich zřízení rozhoduje zastupitelstvo. Tyto fondy jsou buď účelové nebo neúčelové. Účelové fondy jsou tvořeny proto, aby zajistily dlouhodobou stabilitu financování určité potřeby, v případě neúčelových fondů se jedná například o rezervní fond. Využití a tvorba těchto peněžních fondů je zcela dobrovolná na rozdíl od územního rozpočtu (Peková, 2011, s. 404-405).

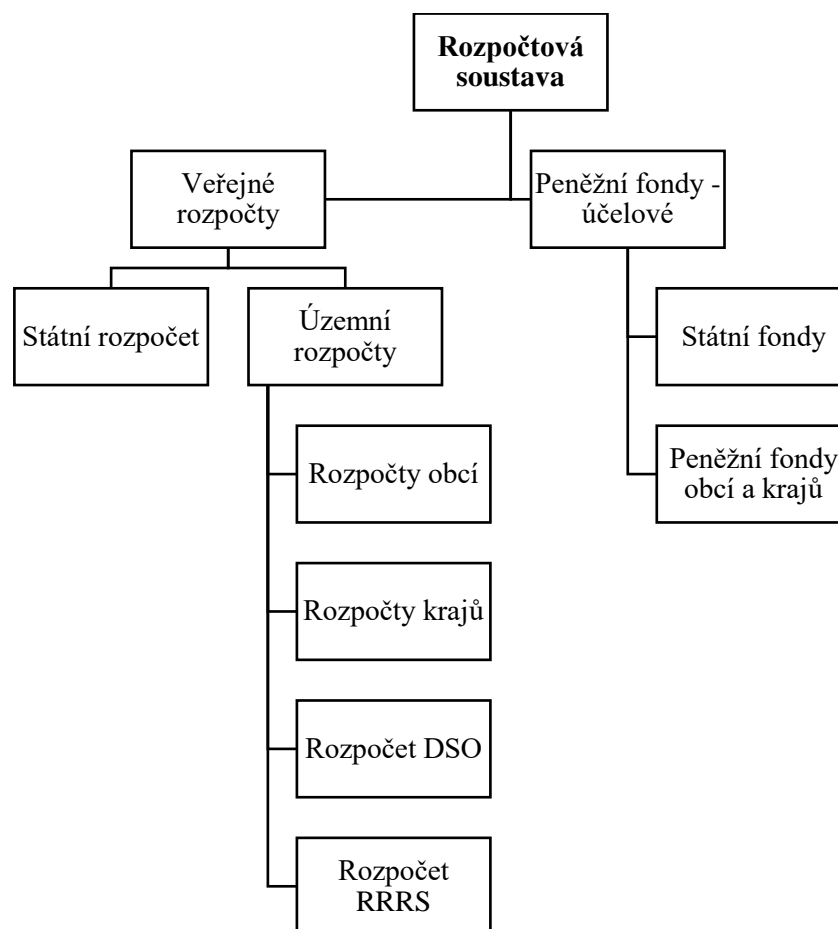

Schéma č. 2: Rozpočtová soustava

Zdroj: zpracováno dle (Peková, 2011)

V rámci soustavy veřejných rozpočtů jsou na úrovni územních samosprávných celků tvořeny rozpočty obcí a krajů viz schéma č. 2. Rozpočty územních samosprávných celků jsou nazývány jako decentralizované peněžní fondy, ve kterých se soustřeďují jak příjmy, které obec nebo kraj nabyde na základě jejich přerozdělování v rozpočtové soustavě, tak příjmy získané jejich vlastní činností, a ty rozdělují a používají na financování veřejných a smíšených statků prostřednictvím veřejného nebo soukromého sektoru veřejné správy (Provazníková, 2015, s. 51). Územní rozpočet lze definovat jako decentralizovaný peněžní fond, který se tvoří, dělí a používá na základě principu **nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti**, v některých situacích se využívá i návratnosti.

Územní rozpočet je z účetního hlediska **bilancí**, která vyrovnává příjmy a výdaje. Územní plán je důležitým rozpočtovým **finančním plánem**, a také **nástrojem realizace koncepce regionální politiky**, např. jako nástroj volebních programů. Je důležitý pro

prosazování lokálních a regionálních zájmů a preferencí obyvatel a nástrojem financování a řízení lokálního a regionálního veřejného sektoru (Peková, 2011, s. 214-217).

Rozpočtový proces je složkou rozhodnutí, týkajících se veřejných výdajů a veřejných příjmů. Konkrétněji se jedná o pořízení a prodej zboží a výrobních faktorů od jiných subjektů, dále také dotace, regulační poplatky, transfery a zdanění. Výsledkem tohoto procesu je daný rozpočet, který obsahuje cíle a aspirace samosprávy vyjádřené prostřednictvím veřejných příjmů a výdajů (Tyer a Willand, 1997). Proces zahrnuje plánování a rozhodování o tom, co je nutné uskutečnit při zohlednění dostupných zdrojů, následné zhodnocení dosažení cílů a adaptaci stávajícího plánu (Gross, 1998). Rozpočtový proces tvoří čtyři základní fáze viz Schéma č. 3.

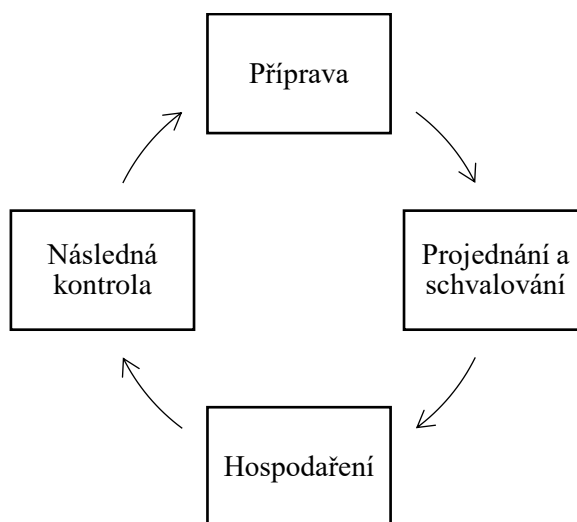

Schéma č. 3: Rozpočtový cyklus

Zdroj: zpracováno dle (Sedmihradská, 2015)

V rozpočtovém plánování je čím dál větší důraz kladen na roční rozpočet, ale i na kratší rozpočtové plánování v průběhu rozpočtového období v České republice. V ČR se jedná o jeden kalendářní rok, ale například ve Velké Británii je rozpočtový fiskální rok od dubna do konce března. Ovšem celý rozpočtový proces v ČR včetně zpracování zabere zhruba 1,5 roku. Důraz, je ale také kladen na víceletý rozpočtový výhled, jde o prognózu, která je i vyžadována zákonem o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů (Peková, 2011, s. 404).

Rozpočtový proces zahrnuje:

- **Sestavení návrhu**, který je sestavován příslušným odborem, obsahuje návrh rozpočtu a rozpočtový výhled.
- Jeho **projednání**.

- **Schválení zastupitelstvem** obce nebo kraje.
- **Uskutečnění** během rozpočtového období a **průběžnou kontrolu plnění rozpočtu**. V případě potřeb je zastupitelstvo oprávněno schvalovat návrhy na **úpravu rozpočtů** v průběhu rozpočtového období. Obsahuje rozpočtová opatření a zprávy o plnění rozpočtu.
- **Následnou kontrolu**, kterou vykonávají výkonné aparáty, odbory, poradní orgány a také zastupitelstvo.
- **Sestavení závěrečného účtu** obce nebo kraje má za úkol výkonný aparát. Následuje zpráva o přezkumu hospodaření a účetní závěrka (Sedmíhradská, 2015, s. 37).

Rozpočet kraje a obce, a také jeho závěrečný účet jsou veřejnou záležitostí, a proto je velmi důležité, aby byla dodržena zásada publicity, což znamená, že tyto dokumenty musí být projednávány na veřejných zasedáních daného zastupitelstva, musí být publikovány na úřední desce příslušné obce a kraje i na webových stránkách (Peková, 2011, s. 407).

V průběhu rozpočtového procesu je nezbytné dodržování **rozpočtových zásad**, kterými jsou:

- **Každoroční sestavování** a následné schvalování rozpočtu územní samosprávy, v případě není-li příslušný rozpočet schválen před začátkem rozpočtového období, územní samosprávy hospodaří na základě **rozpočtového provizoria** (buď podle plánovaného rozpočtu, nebo na základě předchozího rozpočtu za stejné období), dokud rozpočet není schválen.
- **Reálnost a pravdivost** rozpočtu, musíme mít přesný odhad příjmů a výdajů rozpočtu, aby bylo možné splnit rozpočet bez velkých odchylek.
- **Úplnost a jednotnost**, dosahujeme jí pomocí závazné rozpočtové skladby.
- **Dlouhodobá vyrovnanost** rozpočtu je základem úspěšného hospodaření v dlouhodobém horizontu.
- **Hospodárnost a efektivnost**.
- **Finanční kontrola a audit**.
- **Publicita**.

Jednotlivé rozpočtové zásady musí fungovat dohromady, aby bylo dosaženo co nejlepšího výsledku (Peková 2011, s. 213).

V mnoha zemích se rozpočet obcí a krajů zpravidla sestavuje ve dvou variantách, jako **běžný a kapitálový rozpočet**. Odtrhnutím běžného hospodaření od investičního hospodaření

umožňuje přehledně rozebrat a vyhodnotit, na co jsou daňové a nedaňové příjmy vynakládány a umožňuje analyzovat návratnost příjmů na financování investic a výši dluhové služby.

Běžný rozpočet je celkovým přehledem běžných příjmů a výdajů (viz tabulka č. 1), z nichž většina se cyklicky opakuje každý rok. Běžnými příjmy se financují provozní potřeby pomocí běžných výdajů. Může být sestavován jako **vyrovnaný** nebo **deficitní**. Vyrovnaný rozpočet ukazuje fakt, že územní samosprávný celek je svými běžnými příjmy schopen krýt pouze běžné výdaje. Deficitní poukazuje na to, že územní samosprávný celek není schopen svými příjmy financovat výdaje. V obou případech již nedokáže pokrýt svou dluhovou službu (Provazníková, 2015, s. 60).

Tabulka č. 1: Schéma běžného rozpočtu

Příjmy	Výdaje
<ul style="list-style-type: none"> • Daňové příjmy <ul style="list-style-type: none"> - Svěřené daně - Sdílené daně - Místní a regionální daně - Správní poplatky 	<ul style="list-style-type: none"> - Všeobecné veřejné služby (veřejná správa) - Veřejný pořádek (policie, hasiči apod.) - Vzdělání - Péče o zdraví (veřejné zdravotnictví) - Bydlení - Komunální služby - Na podnikání - Ostatní běžné výdaje (nahodilé, placené pokuty apod.) - Placené úroky - Běžné dotace jiným rozpočtům
<ul style="list-style-type: none"> • Nedaňové příjmy <ul style="list-style-type: none"> - Uživatelské poplatky za služby - Příjmy z pronájmu majetku - Příjmy od vlastních neziskových organizací - Zisk z podnikání - Ostatní 	
<ul style="list-style-type: none"> • Přijaté transfery <ul style="list-style-type: none"> - Běžné dotace ze státního rozpočtu - Běžné dotace ze státních fondů - Od územních rozpočtů - Ostatní běžné příjmy (dary, sankce apod.) 	
(Saldo – přebytek)	(Saldo – schodek)

Zdroj: zpracováno dle (Provazníková, 2015)

Naopak **kapitálový rozpočet** obsahuje příjmy, které se vztahují na financování investičních potřeb, které překračují období jednoho rozpočtového roku (viz tabulka č. 2). Obvykle tyto příjmy a výdaje jsou jednorázové a neopakovatelné. Kapitálový rozpočet by měl sloužit ke shromažďování zdrojů na získávání dlouhodobých aktiv, protože výdaje na investice jsou docela velké.

Tabulka č. 2: Schéma kapitálového rozpočtu

Příjmy	Výdaje
- Z prodeje majetku	- Na investice
- Kapitálové přijaté dotace z rozpočtové soustavy	- Kapitálové dotace jiným rozpočtům
- Příjmy z půjček apod.	- Na nákup obligací, akcií
- Přebytek běžného rozpočtu	- Poskytované střednědobé a dlouhodobé půjčky
- Dary na investice apod.	- Splátky dříve přijatých půjček
	- Krytí deficitu běžného rozpočtu

Zdroj: zpracováno dle (Provazníková, 2015)

Kapitálový rozpočet může být **vyrovnaný, deficitní a přebytkový**. V běžném životě však většinou chybí příjmy na financování investic a příjmy kapitálového rozpočtu se většinou doplňují návratnými příjmy (Provazníková, 2015, s. 61).

2.3 Příjmy územních rozpočtů

Příjmy územních rozpočtů jsou veřejným příjmem plynoucím do veřejného rozpočtu, a to jak do státního rozpočtu, tak do rozpočtů obcí a krajů, parafiskálních fondů a do rozpočtů zdravotních pojišťoven. Daně tvoří nejdůležitější část příjmů veřejných rozpočtů (Hamerníková, Maaytová, 2007, s.118).

Obecně lze definovat čtyři skupiny příjmů územních rozpočtů: **daňové příjmy, transfery a dotace, nedaňové příjmy a úvěry, či půjčky**. Daňové příjmy, transfery a dotace a nedaňové příjmy tvoří tzv. **nenávratné příjmy**, které jsou nejpodstatnějším zdrojem financování potřeb lokálního a regionálního veřejného sektoru. Ukazují finanční spojitosti tvorby územních rozpočtů z hlediska nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti. Čtvrtou skupinou jsou **návratné příjmy**, jedná se o úvěry a půjčky, které ukládají obcím a krajům povinnost je splatit, při splnění určitých podmínek (Provazníková, 2015, s. 75).

2.3.1 Daňové příjmy

Jedná se o nejdůležitější složku veřejných rozpočtů, tvoří téměř 90 % rozpočtu. Daně můžeme diferencovat v právním a ekonomickém smyslu. Z hlediska právního je daní platba, která se říká „daň“. Z hlediska ekonomického se do daňových příjmů zahrnují veškeré platby, které splňují rysy daňových příjmů. Rysy daňových příjmů jsou zákonnost, nenávratnost a neúčelovost. Základní funkcí daní je postarat se o financování veřejných výdajů, jedná se o fiskální funkci. Občané nebo podniky mají při placení daní povinnost odvést všechny druhy daní, ke kterým mají ze své činnosti povinnost, kterými podle zvláštních právních předpisů přispívají do veřejných rozpočtů. Jedná se o celkovou daňovou povinnost, kterou tvoří čistá daňová kvóta, tím jsou myšlené pouze daně a složená daňová kvóta, která obsahuje např. sociální pojištění (Hamerníková, Maaytová, s. 108-111).

Otázka daňových pravomocí územních samospráv je projednávána v souvislosti s decentralizací výdajových rozhodnutí. Jednotlivé části samospráv by měli mít dostatek výnosů a schopnost je ovlivňovat, pokud jsou současně zodpovědné za výdajová rozhodnutí. Daňové kompetence mezi jednotlivými vládními úrovněmi, lze zhodnotit ze čtyř hledisek, těmi jsou **legislativa, daňová správa, daňové sazby a rozpočtové určení daňových výnosů**.

Legislativa obvykle definuje daňový základ, základní strukturu správních postupů a pokuty za nedodržení daňových povinností. Tyto rozhodnutí se mohou měnit v čase např. daňové výjimky, slevy a další, tato rozhodnutí mohou být na republikové, regionální a místní úrovni. Z důvodu organizace daňového systému v České republice tato legislativa je většinou stanovena na celostátní úrovni.

Daňová správa může být rozdělena do různých úrovní vlády, buď té, která má zákonem dovoleno určovat daňové sazby nebo té, která získává příjmy.

Daňové sazby z důvodu omezené konkurence ve stanovování daňových sazeb, mohou sazby a úlevy vyvolávat externality a nemusí uspokojit zásadu neutrality daní.

Daňové určení, jehož předmětem jsou výnosy důchodových daní, jak jednotlivců, tak i korporací a nepřímých daní, které jsou rozděleny podle předem přijatého zákona. Z hlediska určování daní je daňová pravomoc obcí a krajů téměř nulová (Provazníková, 2015, s. 75-76).

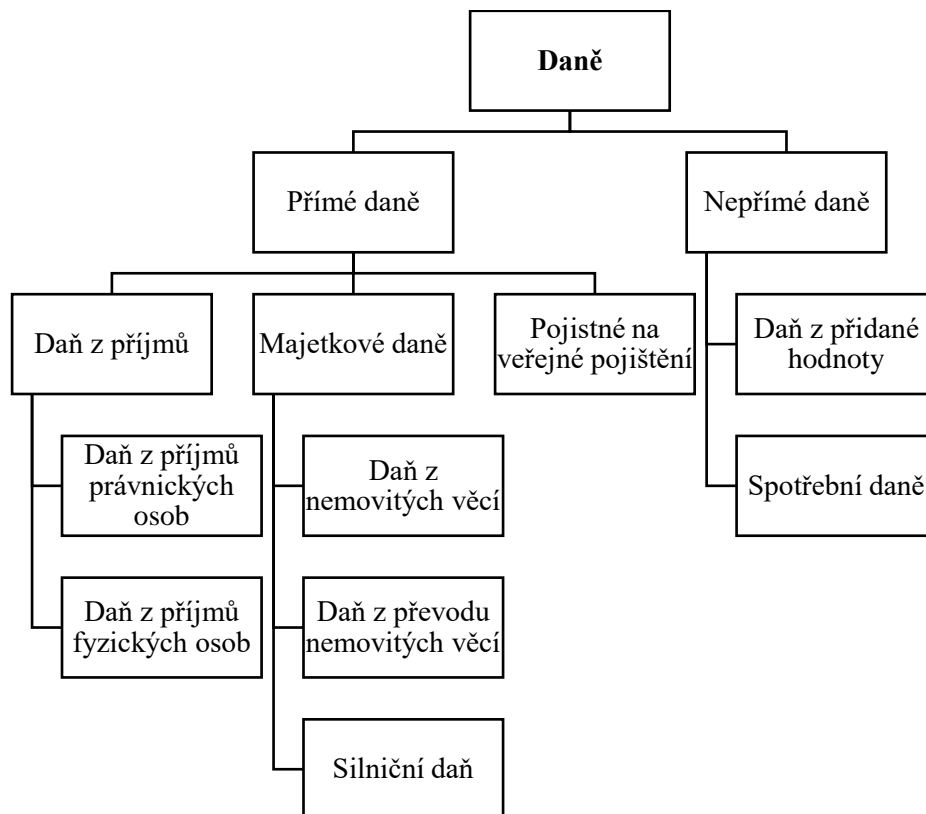

Schéma č. 4: Členění daní v České republice

Zdroj: zpracováno dle (Maaytová, Ochrana, Pavel a kolektiv, 2015)

Hlavní členění daní v České republice je na daně přímé a nepřímé (viz schéma č. 4). Schéma zachycuje členění daní na základě daňového systému České republiky.

Příjmy jsou většinou zdaňovány na základě daně z příjmu fyzických a právnických osob a pojistným na veřejném pojištění, jedná se důchodové a zdravotní pojištění. Majetek je zdaňován každoročně daní z nemovitosti nebo silniční daní, dříve i daní z bohatství, která ale dnes již neexistuje. Spotřeba je obvykle zdaňována daní z přidané hodnoty nebo pomocí spotřebních daní (Maaytová, Ochrana, Pavel a kolektiv, 2015, s. 108-110). Jednou z nejdůležitějších nepřímých daní je spotřební daň, kterou se zdaňují ropné výrobky, tabák a lihoviny (Hyman, 2014, s. 520).

Podle zákona (zákon č. 243/2000 Sb.), o rozpočtovém určení výnosů, daňové příjmy obcí tvoří výnos daně z nemovitých věcí, na který má obec nárok ve 100 % výši výnosu, pokud se nemovitost nachází na území obce. Dále má nárok na výnos z daně z přidané hodnoty, daně z příjmů právnických a fyzických osob a to podíl 25,84 % z celostátního hrubého výnosu této daně.

2.3.2 Nedaňové příjmy

Jedná se o příjmy obce, které může obec svojí činností ovlivnit. Většinou se jedná o příjmy z pronájmu majetku, z podílů na zisku, obchodování s cennými papíry a další (Peková, 2011, s. 258). Obce poskytují služby pro občany a tím získávají příjmy z uživatelských poplatků, jedná se převážně o příjmy z pokut, mimorozpočtových fondů či sbírek nebo darů. Tyto příjmy jsou výsledkem podnikatelské činnosti územní samosprávy.

V této souvislosti je nutné říct, že v první řadě je povinností územních samospráv zabezpečovat poskytování veřejných statků a služeb a tvořit co nejlepší fyzické a sociální prostředí pro místní ekonomickou činnost (Provazníková, 2015, s. 89).

Místní poplatky

Využívání poplatků je vázáno charakterem statku, většinou se jedná o smíšený veřejný statek, jejich užívání je vhodné tam, kde je příjemce služby zároveň plátcem. Zpoplatnění veřejných statků a služeb je odůvodněno krytím kvality a nutných výdajů s nimi spojenými. Jednoduše můžeme říct, že zavedení poplatků a jejich výše je založena na podílu jednotlivců na spotřebě. Jedním z cílů zpoplatnění může být omezení spotřeby daného statku. Poplatek za správní úkony je dalším poplatkem, který územní samosprávy v rámci své nebo přenesené působnosti vybírají. Jejich výše je stanovena zákonem, což znamená, že obce je spíše nemohou ovlivňovat (Provazníková, 2015, s. 90).

V České republice máme poplatky, které jsou nazývány jako místní poplatky/daně. Na základě zákona je upraveno, jaké druhy poplatků mohou územní samosprávy vybírat a je zcela na obcích, jestli je budou vybírat. Obec stanoví poplatek pomocí obecně závazné vyhlášky, kde vymezí výši, splatnost nebo třeba osvobození od tohoto poplatku. Nejčastější poplatky jsou ze psů, z pobytů, vstupné a další (Vančurová, Láchová, Zídková, 2020, s. 49-50). Obec může na základě obecně závazné vyhlášky také osvobodit plátce od některých poplatků nebo udělit výjimku či sníženou sazbu, většinou k tomu dochází u poplatků za psi pro handicapované (Dušek, 2019, s. 40).

Kapitálové příjmy

Většinou s nimi obce pokrývají investiční náklady. Kapitálovými příjmy jsou úvěry od komerčních bank nebo institucí, které investují půjčky územních samospráv. Může se jednat o vydávání místních obligací či akcií nebo o návratné půjčky či finanční výpomoc v rámci rozpočtové soustavy. Jsou to příjmy návratného charakteru, které samosprávy musí vrátit věřitelům (Provazníková 2015, s. 89).

Zpravidla obce tyto půjčky využívají na investiční náklady. Jedním z nejčastějších je překlenovací úvěr, kterým obec zafinancuje rozdíl mezi skutečnými příjmy a odhadovanými výdaji. Obce by si neměli brát úvěry na krytí deficitu, v některých zemích je toto dokonce zakázáno. Největší problém nastává u dlouhodobých úvěrů, kdy ho splácí ještě další generace a nemusí úplně souznět s rozhodnutím přechozí generace. Splácení mezi generacemi je závislé i na dlouhodobosti úvěru, ale většinou to bývá na dobu alespoň dvaceti let (Peková, 2011, s. 267-268)

2.3.3 Transfery a dotace

Dotace mezi jednotlivými stupni vlády vybalancovávají nerovnováhu mezi výdaji územních rozpočtů a příjmy na základě rozpočtového určení daní (Maaytová, Ochrana, Pavel a kolektiv, 2015, s. 147).

Rozlišujeme dva druhy dotací specifické neboli účelové dotace, které jsou obcím poskytovány za účelem plnění plánu, obce jsou odpovědné za plnění. Druhým typem jsou všeobecné neboli neúčelové dotace, na které má obec nárok po splnění určitého kritéria. Oba druhy dotací mohou být využity k financování běžných i kapitálových výdajů. Dotace jsou obcím poskytovány, protože ne každá obec má stejné geografické a přírodní podmínky. Tyto aspekty vedou k rozdílným nákladům na poskytování statků a služeb. Dotace jsou většinou delegovány z vyšších úrovní veřejné správy na nižší (Provazníková, 2015, s. 84-86).

3 ROZPOČTOVÉ URČENÍ DANÍ

Na základě zákona (zákon č. 243/2000 Sb.), o rozpočtovém určení daní jsou rozdělovány daňové výnosy mezi stát, kraje a obce. Daňové příjmy jsou rozhodující na straně obecních a krajských rozpočtů. Jedná se o příjmy, které nejsou účelově spojovány. Rozpočtové určení daní vymezuje, do jakého rozpočtu daná daň nebo její část poputuje (Pospíšil, Žufan, 2019, s. 101).

Rozpočtové určení je soubor pravidel, který stanovuje pravomoci centrální vlády a jednotlivým samosprávám určovat daně, daňový základ a jednotlivé daňové sazby (Maaytová, Ochrana, Pavel a kolektiv, 2015, s. 141).

Daňové příjmy obcí se skládají z daně z přidané hodnoty, daně z příjmů fyzických a právnických osob, daně z nemovitých věcí, daně z hazardních her a z místních a správních poplatků. V reálu to funguje tak, že na základě zákona je obcím stanovený podíl na výnosu z daně daně. O výběr těchto daní se v České republice stará Finanční správa a příslušnou část výnosu převede obcím, zpravidla tomu bývá dvakrát měsíčně. Naopak výběr místních a správních poplatků si obstarává sama obec na základě zákonů. V případě, že se výnos z vybíraných daní dělí mezi obce, kraje a stát, jedná se o příjmy ze sdílených daní. Pokud máme daně, které náleží jen obcím např. daň z nemovitých věcí nebo státu např. spotřební daně, hovoříme o svěřených daních (Matej, 2017).

3.1 Vývoj rozpočtového určení daní

Vývoj rozpočtového určení daní (dále jen RUD) je úzce spjat s vývojem daňových příjmů. K obnovení samosprávy v ČR došlo již v roce 1990, ale až v roce 1993 se dá hovořit o samostatném financování, které bylo spojeno se vznikem České republiky a přijetím nové daňové soustavy. Tím, že bylo upraveno daňové určení, začaly putovat finance ze státního rozpočtu i do rozpočtů obecních a rozpočtů okresních úřadů. Na základě delegace státních výnosů do obecních a okresních rozpočtů se zvyšovala odpovědnost a nezávislost samospráv (Provazníková, 2015, s. 109).

RUD prošlo velkou řadou změn, které rozeberu podrobněji v následujících kapitolách.

3.1.1 Vývoj RUD v letech 1993–2000

Jak jsem již už uvedla, v roce 1993 byla přijata nová daňová soustava, na základě ní se stala příjmem rozpočtu daň z příjmu fyzických osob. Obce získaly 100 % výnosu z této daně, tento příjem putoval do té obce, kde měl podnikatel své trvalé bydliště a také část podílu z daně

z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, který se stal sdíleným výnosem obcí a okresních úřadů.

Tabulka č. 3: Struktura daňových příjmů obcí v letech 1993-1995

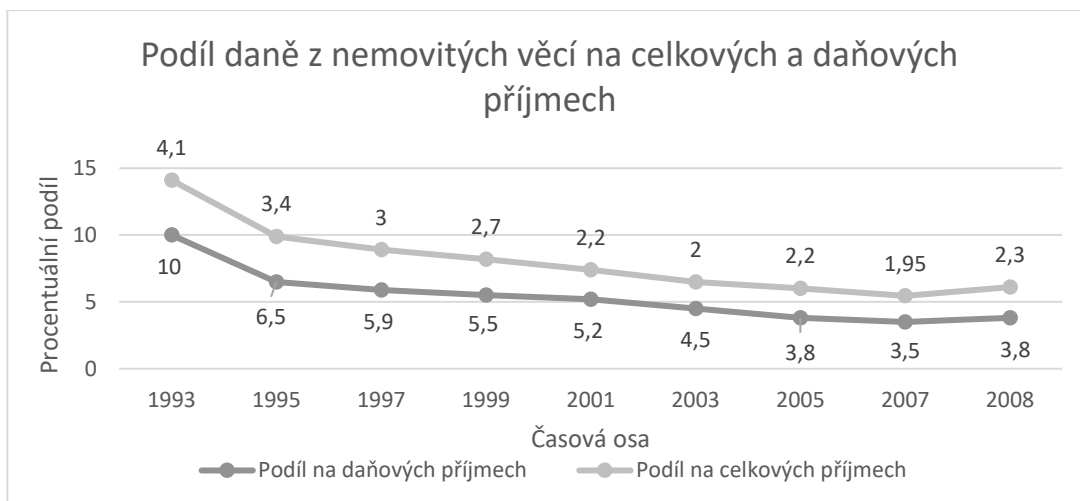
Ukazatel	1993		1994		1995	
	mld.	%	mld.	%	mld	%
Daň z příjmů fyzických osob	19,5	65,2	37,7	83,2	47,9	82,0
- Ze samostatné činnosti	3,0	10	13,1	28,9	14,8	25,3
- Ze závislé činnosti	-	-	24,6	54,3	33,1	56,7
Daň z příjmů právnických osob	-	-	0,1	0,2	3,1	5,3
Daň z nemovitosti	3,0	10,0	3,8	8,4	3,8	6,5
Správní a místní poplatky a ostatní poplatky	7,4	24,7	3,7	8,2	3,1	5,3
Daňové příjmy celkem	29,9	100,0	45,3	100,0	58,4	100,0

Zdroj: zpracováno dle (Provazníková, 2015)

Tento výnos pro obce mezi lety 1993 a 1995 se různě měnil, jak můžeme vidět v **tabulce č.3**. V roce 1994 se navíc stala výnosem daň z příjmu právnických osob, kdy obci náleželo 100 %, když byla obec sama poplatníkem této daně. Význam této daně byl z hlediska výnosu pro obec velmi malý. Uvedené druhy daní jsou sdílenými daněmi, výjimkou je daň z příjmů fyzických osob ze samostatné činnosti, kde se jednalo o svěřenou daň. Obce nemají pravomoc ovlivňovat daně a správa daní vždy náleží územním finančním úřadům (Provazníková, 2015, s. 110).

Svěřenou daní pro obec je **daň z nemovitosti**, obci putuje do rozpočtu stoprocentní výnos této daně (Dušek, 2019, s. 37). Daň je rozdělena na daň z pozemků a ze staveb, základem daně pro stavby je zastavěná plocha a počet pater. U daně ze staveb se také rozlišuje výše sazby, u staveb určených k bydlení je nižší než u staveb určených k podnikání. Základem daně pro pozemky je výměra v m² a zde jsou také odlišnosti ve výši sazby na základě druhu pozemku (Kubátová, 2018, s. 250-252).

Od roku 1993 jsou nemovitosti oceňovány podle přesně stanovených cen za m², výši těchto cen je stanovena na základě vládních výnosů. Její význam pro obce je neustále nižší, protože podíl na celkových daňových příjmech je nižší a nižší, od roku 1993 z 10 % do roku 2008 klesl na 3,8 % jak můžete vidět na grafu č.1 (Provazníková, 2015, s. 111)

Graf č. 1: Podíl daně z nemovitých věcí na celkových a daňových příjmech

Zdroj: zpracováno dle (Provazníková, 2015)

Způsob udělování daní byl do roku 1996 upraven na základě zákona (zákon ČNR č. 576/1990 Sb.), o pravidlech hospodaření s rozpočtovými pravidly ČR a obcí v ČR (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů. V roce 1996 byla vydána nová novela zákona, jednalo se o zákon č.154/1995. Tato novela o rozpočtových pravidlech změnila zákon z roku 1990, podle které se na některých daních začal podílet jak státní rozpočet, tak i rozpočet obcí a okresních úřadů (Sdružení místních samospráv ČR, 2022).

Hlavní změna se dotkla daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti, kdy se podíl obcím a okresním úřadům snížil na 30 %. Z daných 30 % se 20 % rozdělilo na základě podílu počtu obyvatel dané obce na počtu obyvatel okresu a zbylých 10 % zůstalo obci, kde byla plátcova pokladna. Další změna se dotkla daně z příjmů právnických osob, které klesla ze 100 % pro obce na pouhých 20 %. Od roku 1997 byly do daňových příjmů obcí přidány i poplatky za životní prostředí.

Novela nebyla funkční, docházelo k znevýhodňování obcí, jednalo se zejména o malé obce. Nebyla odstraněna nerovnováha daňových výnosů v rámci území, také nebyl nahrazen obcím výpadek daně z příjmů právnických osob. V důsledku toho musel státní rozpočet vynahrazovat tyto nerovnosti pomocí územně vyrovnávací dotace (Provazníková 2015, s. 118-120).

3.1.2 Vývoj RUD v letech 2001–2007

Předchozí úprava zákon č. 154/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon ČNR č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí

v České republice, měla za následek nerovnost v rozdělení daní důchodového typu. Hlavním cílem nového rozpočtového určení daní bylo ponechat výnos z daně z nemovitých věcí, který je pro obce přínosný, ponechat obcím výnos z jejich vlastní daňové povinnosti, odstranit rozdíly v nerovnosti příjmů a rozšířit spektrum daní, z kterých by plynul výnos obcím (Melion, 2000, s. 149).

Záměrem nového zákona bylo odstranění nerovnosti v příjmech obcí, odstranění zvláštních aktivit obcí k získání vyšších příjmů a rozšíření daní, z kterých budou moci obce čerpat (Provazníková 2015, s. 122).

V roce 2001 vyšel v účinnost nový zákon (zákon č.243/2000 Sb.), o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům. Zákon přinesl nové rozdělení sdílených daní, tak jak ho známe i dnes. Obcím náleželo 20,59 % z výnosu daně z přidané hodnoty, daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti a Daň z příjmu právnických osob bez daně přiznané obcemi. U daně z příjmu fyzických osob ze samostatné činnosti připadlo 30 %, podle toho, kde má podnikatel trvalé bydliště. U daně z nemovitosti a daně z příjmu právnických osob uhrazenou obcí náleží 100 % výnos. Obcím byly podíly rozdělovány na základě dvou kritérií (Sdružení místních samospráv ČR, 2022).

Tabulka č. 4: Koeficienty velikostní kategorizace obce

Počet obyvatel od-do	Koeficienty
do 100 obyvatel	0,4213
101–200 obyvatel	0,5370
201–300 obyvatel	0,5630
301-1 500 obyvatel	0,5881
1 501-5 000 obyvatel	0,5977
5 001-10 000 obyvatel	0,6150
10 001-20 000 obyvatel	0,7016
20 001-30 000 obyvatel	0,7102
30 001-40 000 obyvatel	0,7449
40 001- 50 000 obyvatel	0,8142
50 001-100 000 obyvatel	0,8487
100 001-150 000 obyvatel	1,0393
150 001 a více obyvatel	1,6715
Hlavní město Praha	2,7611

Zdroj: zpracováno dle (Provazníková 2015)

Prvním kritériem je zařazení obce do velikostní kategorie **viz tabulka č.4** a druhým skutečný počet obyvatel. Koeficienty měly určovat a zohledňovat růst pravomocí samospráv, čím více obyvatel, tím více pravomocí (Provazníková 2015, s. 120).

Skutečný daňový výnos obce se vypočítá jako:

$$\frac{\text{Počet obyvatel obce} \times \text{koeficient obce}}{\text{Suma násobku čitatele za všechny obce ČR}} \times 20,59 \% / 100 \times \text{objem daní}$$

V roce 2002 došlo k novele zákona, která přinesla k stávajícím podílům obcí ze svěřených a sdílených daní navíc daň z příjmů fyzických osob ze samostatně výdělečné činnosti z 60 % podílu státu a 1,5 % z celostátních výnosů, tato část je obcím určena na základě počtu zaměstnanců v obci k počtu zaměstnanců v ČR. Až do roku 2008 žádné změny v oblasti rozpočtového určení daní k obcím nenastaly (Sdružení místních samospráv ČR, 2022).

V tomto RUD došlo k většímu zapojení sdílených daní, čímž bylo přispěno k větší stabilitě rozpočtů obcí. Největší kritika byla na koeficienty ze strany větších měst na hranici 150 000 obyvatel, když spadaly do nižší kategorie, byť třeba hraničně, tak získaly o 20 % daňových příjmů méně než obec, která se jen těsně dostala za tuto hranici. Koeficienty byly totiž vytvořeny zcela uměle, a nemohly reálně pokrýt skutečné náklady obcí spojené se samostatnou působností (Havlena, 2010). V RUD se i pohlíželo na kategorizaci obcí na základě přenesené působnosti, ve velké nevýhodě byly obce do 150 obyvatel, protože měli v přepočtu mnohem menší podíl ze sdílených daní, mělo to přimět obce ke slučování, ale tento záměr neměl úspěch, a proto došlo k novele zákona s účinností od roku 2008 (Peková, 2011, s. 454).

3.1.3 Novela zákona o RUD 2008

Cílem novely RUD, která byla publikována jako zákon č. 377/2007 Sb., bylo vyrovnat obrovské rozdíly daňových příjmů ze sdílených daní u malých obcí. Na základě novely se zvýšil podíl daňového výnosu u DPH, který získává obec z 20,59 % na 21,4 % v celkovém součtu se jednalo o 4,6 mld. Kč. Došlo k odlišné kategorizaci obcí na základě počtu obyvatel, pro čtyři města byly stanoveny zvláštní koeficienty, jednalo se o Prahu, Plzeň, Brno a Ostravu.

Změna novely přinesla, že mezi obce se daňový výnos u sdílených daní nerozděluje jen podle počtu obyvatel, jak tomu bylo již v minulosti, ale k tomu přibyla i další kritéria. Jedná se o rozlohu obce s váhou 3 % a poměr obyvatel obce s váhou 3 % k počtu obyvatel celé České republiky, plus modifikace stávajícího kritéria, který zohledňuje počet obyvatel změněný koeficienty velikostních kategorií obcí s váhou 94 % (Peková, 2011, s. 454-455).

Tabulka č. 5: Koeficienty postupných přechodů a násobky postupných přechodů

Obec s počtem obyvatel od-do	Koeficienty postupných přechodů	Násobek postupných přechodů
0-300	1 ,0000	1 ,0000 x počet obyvatel obce
301-5 000	1 ,0640	300 + 1 ,0640 x počet obyvatel z počtu obyvatel obce přesahujících 300
5 001-30 000	1 ,3872	5 300,8 + 1 ,3872 počet obyvatel z počtu obyvatel obce přesahujících 5 000
30 001 a více	1 ,7629	39 980,8 + 1 ,7629 x počet obyvatel z počtu obyvatel obce přesahujících 30 000

Zdroj: zpracováno dle (přílohy č. 2 k zákonu č. 243/2000 Sb., ve znění zákona č. 377/2007 Sb.)

Zavedením kritéria výměry obce se zohledňují zvýšené náklady spojené například s opravami. Upravení přepočtu velikostními koeficienty zamezilo nerovnováze mezi obcemi a nejasnostmi s počty obyvatel, k čemuž napomohly i koeficienty postupných přechodů viz tabulka č. 5. Násobí se pouze ta část obyvatel, která patří do daného intervalu, tím je garantováno, že podíly jednotlivých obcí nejsou skokové a jsou pro obce mnohem příznivější (Provazníková 2015, 124-125).

Tabulka č. 6: Koeficienty pro stanovení daně z nemovitostí u obcí

Počet obyvatel obce	Koeficient
do 1 000	1,0
1 001-6 000	1,4
6 001-10 000	1,6
10 001-25 000	2,0
25 001-50 000	2,5
Nad 50 001 a ve Františkových Lázních, Luhačovicích, Mariánských Lázních a Poděbradech	3,5
Hlavní město Praha	4,5
Chaty a individuální rekreační stavby v národních parcích a zónách I. CHKO	2,0

Zdroj: zpracováno dle (zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitosti)

Další změnou byla nová úprava týkající se zákona o dani z nemovitosti, která dává obcím možnost pomocí obecně závazné vyhlášky osvobodit některé zemědělské pozemky, které jsou evidovány podle typu v katastru nemovitostí, od daně z pozemků (Maaytová, Ochrana, Pavel a kolektiv, 2015, s. 146). Obce mají nově pravomoc rozhodnout o použití základního koeficientu (viz tabulka č. 6) u obytných budov a pozemků určených k stavbě až

o tři kategorie níže nebo o jednu výše, než je skutečný počet obyvatel (Provazníková, 2015, s.126).

Nové znění zákona zavádí místní koeficient, který může obec stanovit v rozmezí 1,1 až 5 pro všechny nemovitosti na území dané obce, kterým se vynásobí daňová povinnost poplatníku za jednotlivé druhy nemovitostí. Místním koeficientem se nemohou násobit vinice, zahrady, ovocné sady a další druhy nemovitostí uvedené v § 5 odst. 1 (zákona č. 338/1992 Sb.). Obce mají stále nárok na 100 % z výnosu této daně, ale díky místnímu koeficientu mohou ovlivňovat její výši (Provazníková, 2015, s. 127-128).

3.1.4 Novela zákona o RUD 2013

Ukázalo se, že novela z roku 2008, nebyla tak funkční, jak se předpokládalo. Znovu vznikaly velké rozdíly mezi obcemi. Tentokrát netrpěly malé a velké obce/města, ale obce s kategorizací okolo 10 tisíc obyvatel. Kdybychom si to představili na křivce, dosahovala by tvaru písmene U. Další problém nastal u kritéria rozlohy, v tomto případě byly ve výhodě spíše malé obce a tvořilo to bezdůvodné rozdíly v daňových příjmech obcí.

Novela RUD účinná od roku 2013, provedená zákonem (zákon č. 295/2012 Sb.), zredukovala možnost započítat katastrální výměru obce nanejvýše, a to na 10 hektarů na jednoho obyvatele obce. Nově se přidalo kritérium počtu žáků základních a mateřských škol. Hlavním cílem kritéria je eliminace dohadů mezi obcemi na zaplacení neinvestičních nákladů (Provazníková, 2015, s.128-129).

Nová kritéria pro získání sdílených daní pro obce jsou:

1. Výměra obce s nanejvýš 10 hektary na obyvatele s váhou 3 %.
2. Počet obyvatel dané obce s váhou 10 %.
3. Počet žáků navštěvující školu v dané obci s váhou 7 %.
4. Koeficient postupných přechodů s váhou 80 % (s niženo o 14 % oproti novele od roku 2008).

U prvních tří kritérií se počítá podíl jako počet daného kritéria k celkovému počtu v České republice vynásobený váhou kritéria.

Tabulka č. 7: Koeficienty postupných přechodů a násobky postupných přechodů

Obec s počtem obyvatel od-do	Koeficienty postupných přechodů	Násobek postupných přechodů
0-50	1,0000	1,0000 x počet obyvatel obce
51-2 000	1,0700	50 + 1,0700 x počet obyvatel z počtu obyvatel obce přesahujících 50
2 001-30 000	1,1523	2 136,5 + 1,1523 počet obyvatel z počtu obyvatel obce přesahujících 2 000
30 001 a více	1,3663	34 400,9 + 1,3663 x počet obyvatel z počtu obyvatel obce přesahujících 30 000

Zdroj: zpracováno dle (přílohy č.3 k zákonu č. 243/2000 Sb., ve znění zákona č. 295/2012 Sb.)

Novela zachovala rozdělení sdílených daní pro obce podle čtyř velikostních skupin viz tabulka č. 7. Kde můžeme vidět změny v koeficientech oproti roku 2008 viz tabulka č. 5. Koeficienty byly také změněny u čtyř největších měst v České republice, pokles výše koeficientů způsobil pokles výnosu ze sdílených daní o 1,1 mld. Kč (Provazníková 2015, s. 130)

V roce 2013 také nastala změna podílů sdílených daní, došlo ke snížení podílu obcí na DPH na 20,83 %. Podíl obcí z výnosu DPFO ze závislé činnosti se zvýšil na 22,87 %. U ostatních sdílených daní se výnos obcí zvýšil na 23,58 % (Sdružení místních samospráv ČR, 2022). Na základě novely došlo k zvýšení příjmů obcí, u některých obcí došlo i k poklesu. Neustále, ale chybí spojení daní s obcí a financování potřeb obce (Provazníková, 2015, s. 134).

3.1.5 Rozpočtové určení daní v ČR 2015–2022

Rozpočtové určení zaznamenalo další změnu v roce 2016, kdy vyšel v účinnost zákon č. 391/2015 Sb., novela zákona integrovala podíl sdílených daní, vyjma výnosu z daně z přidané hodnoty, ta byla navýšena na 21,4 %. Touto novelou byl zrušen 30% podíl výnosu z daně z příjmů fyzických osob z podnikání s místem bydliště plátce na území obce (Sdružení místních samospráv ČR, 2022).

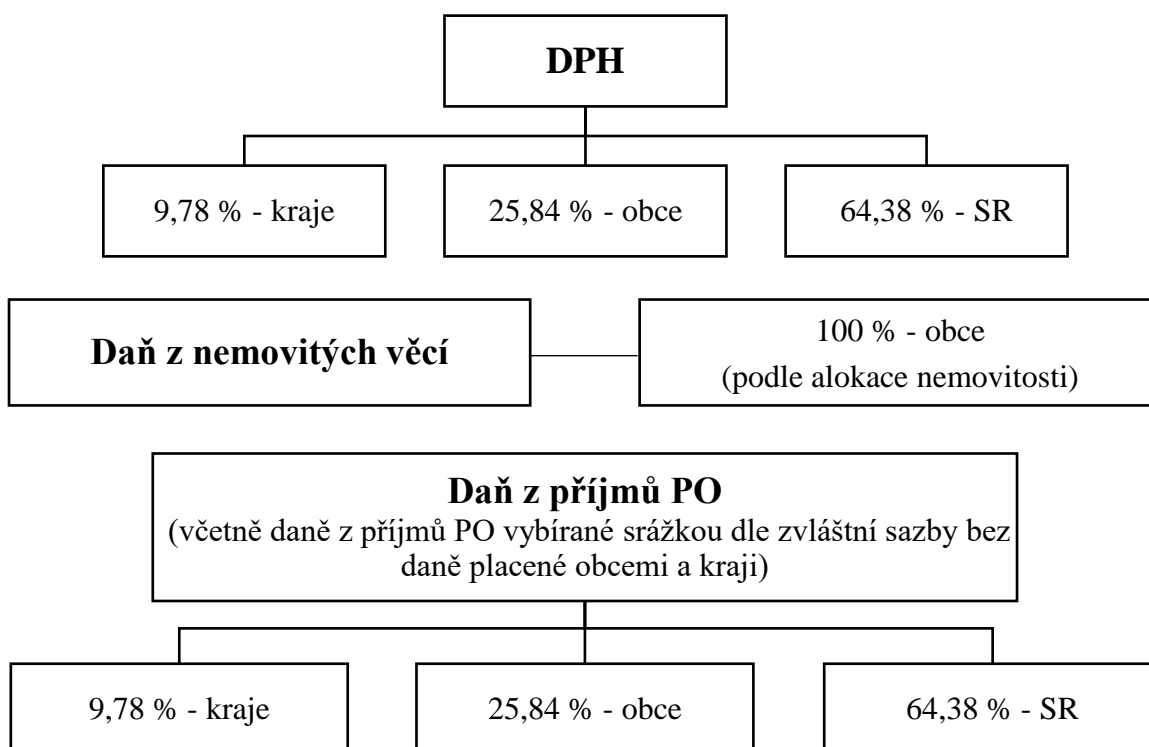
Další změna přišla již v roce 2018, došlo ke sjednocení výnosu obcí ze všech sdílených daní na 23,58 %. Byl zvýšen přepočítávací koeficient ze 7 % na 10 % pro počet dětí v mateřských nebo základních školách v obci, změny v přepočítávacích koeficientech můžeme vidět v tabulce č. 8 (Pospíšil, Žufan, 2019, s. 101-103).

Tabulka č. 8: Vývoj vah jednotlivých koeficientů

Do roku 2012		2013-2017		od roku 2018	
celková rozloha obce	3 %	rozloha obce – nanejvýš 10 ha na obyvatele	3 %	rozloha obce – nanejvýš 10 ha na obyvatele	3 %
počet obyvatel obce	3 %	počet obyvatel obce	10 %	počet obyvatel obce	10 %
počet obyvatel upravený přepočítávacími koeficienty	94 %	počet obyvatel upravený přepočítávacími koeficienty	80 %	počet obyvatel upravený přepočítávacími koeficienty	78 %
počet žaku MŠ a ZŠ	0 %	počet žaku MŠ a ZŠ	7 %	počet žaku MŠ a ZŠ	9 %

Zdroj: zpracováno dle (Matej, 2017)

V roce 2020 vyšla novela zákona, která byla ku prospěchu obcí, došlo k navýšení podílu obcí z 23,58 % na 25,84 % u všech sdílených daní viz schéma č. 5, který určuje RUD na rok 2022 a je shodný se změnou z roku 2020. Výnos obcí u daně z nemovitosti i nadále zůstává 100 %. Na této změně RUD se významně podílely představitelé obcí (Svaz měst a obcí ČR).

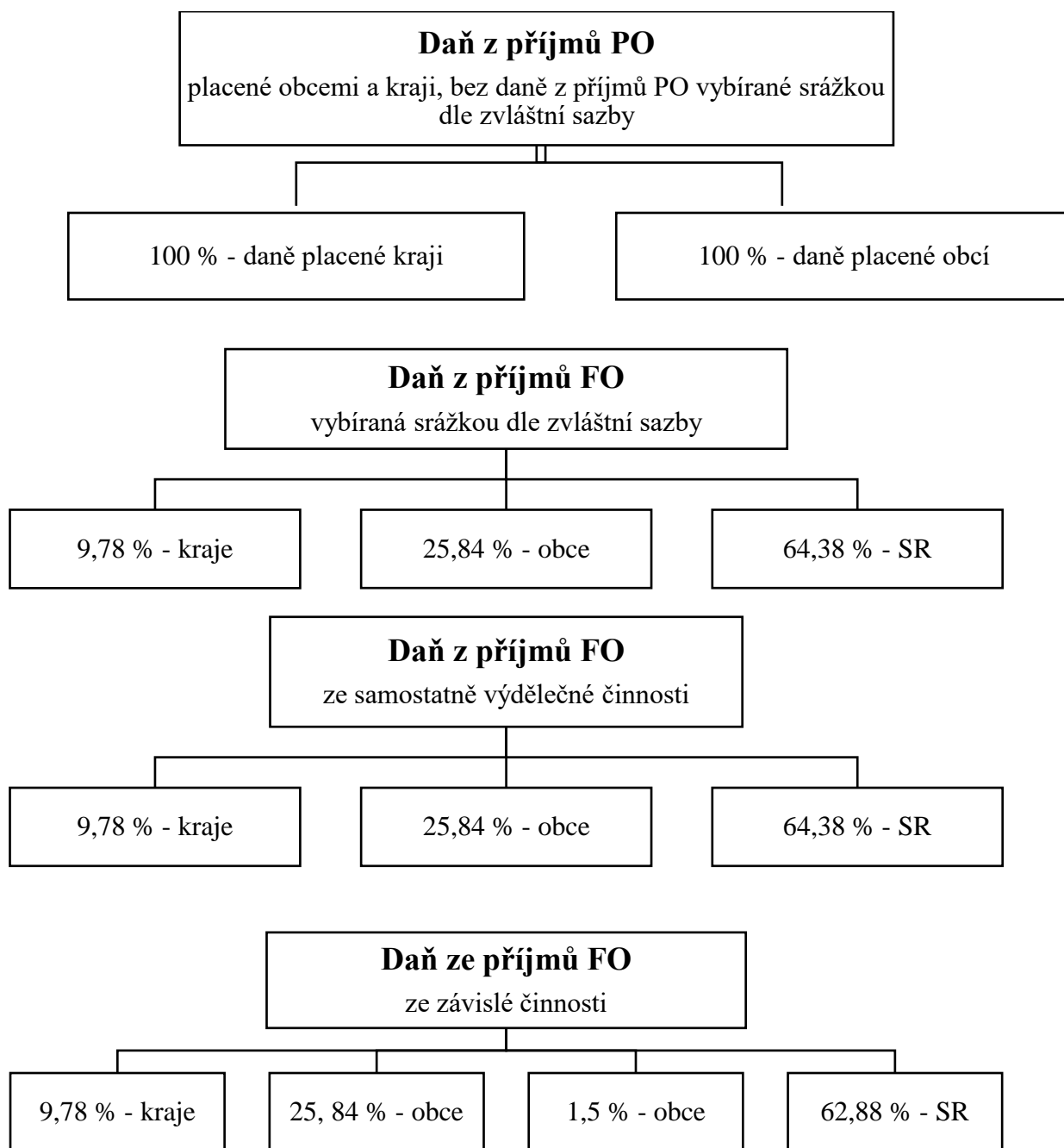

Schéma č. 5: Schéma rozpočtového určení daní od 1. 1. 2022

Zdroj: zpracováno dle (Finanční správa, 2022)

Ministerstvo financí začalo více spolupracovat se Svazem měst a obcí ČR, společně stanovily odhad, se kterým by měli obce a kraje v roce 2021 fungovat. Pro obce je odhad 235 mld. Kč a kraje 71 mld. Kč. Rok 2019 byl pro obce a kraje rekordním z hlediska příjmů, rok 2021 přinese lehký pokles. Odhad příjmů zahrnuje i změny rozpočtového určení daní, kompenzační bonusy a závislé kompenzace daňových výpadků. V závislosti probíhající

korona krize se ukazuje, že dopady na obce jsou minimální, obce budou mít i nadále dostatek financí na realizaci svých činností (Ministerstvo financí, 2021).

Vyčíslení odhadovaných příjmů obcí na rok 2022 je poměrně obtížné, protože existují aspekty, které ho mohou výrazně, jak pozitivně, tak i negativně ovlivnit např. vliv inflace, dopady stále trvající pandemie a s tím spojené problémy podnikatelů a možnost obnovení kompenzačních bonusů (Sdružení místních samospráv ČR, 2022).

4 ANALÝZA A VYHODNOCENÍ DOPADŮ ZMĚN ROZPOČTOVÉHO URČENÍ DANÍ DO ROZVOJE MĚST

4.1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem je vlastní analýza a vyhodnocení dopadů změn rozpočtového určení daní do rozvoje vybraných sídel v České republice. Příjmy z rozpočtového určení daní jsou pro obce velmi důležitým finančním prostředkem. Na základě zákona je stanovený podíl, který putuje do rozpočtu obce. Jediné daně, které může obec ovlivnit je daň z příjmů právnických osob za obec a daň z nemovitosti, celý výnos z těchto daní putuje do rozpočtu dané obce.

Pro splnění hlavního cíle bakalářské práce a na základě teoretické části byly stanoveny tři hypotézy:

H1: Statutární města mají vyšší podíl příjmů z rozpočtového určení daní k celkovým příjmům, než středně velká města okolo 30 tisíc obyvatel.

H2: Statutární města využívají vyšší procento příjmů z rozpočtového určení daní na investice, než využívají středně velká města pohybující se okolo 30 tisíc obyvatel.

H3: Středně velká města s počtem obyvatel okolo 30 tisíc využívají velmi podobné množství finančních prostředků na výkon veřejné správy.

K ověření stanovených hypotéz byla pro praktickou část bakalářské práce vybrána města přibližně s 30 tisíci obyvateli a statutární města. Jedná se o šest obcí, které vykonávají v přenesené působnosti činnosti obce s rozšířenou působností, z různých částí České republiky přibližně s podobným počtem obyvatel a dvě statutární města. Města s rozšířenou působností zhruba s 30 tisíci obyvateli, která byla vybrána jsou Kolín, Chrudim, Havlíčkův Brod, Litoměřice, Sokolov a Trutnov. Dále se bude zabývat statutárními městy, byla vybrána města Ostrava a Plzeň.

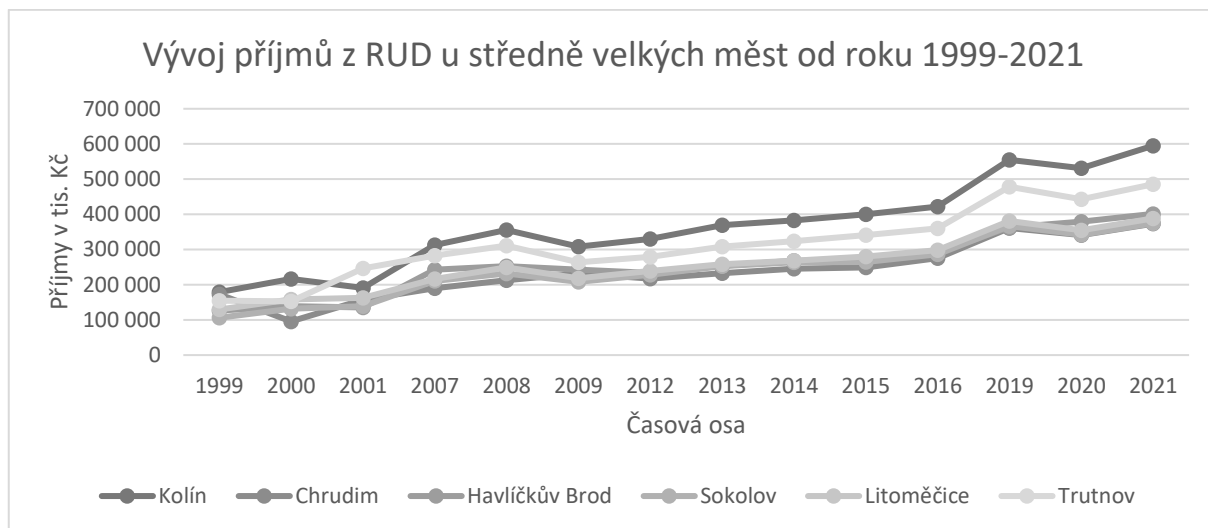
Pro vytvoření analýzy mají hlavní význam data ze systémů, která jsou sumarizována do pěti vývojových etap rozpočtového určení daní. Data pro praktickou část bakalářské práce jsou získávána ze zdrojů, které danou problematiku řeší. Jedná se převážně o příjmy obcí z rozpočtového určení daní, investiční náklady obcí, celkové příjmy obcí a množství finančních prostředků, které využívají na výkon veřejné správy. Tato data o příjmech a výdajích obcí jsem čerpala ze systému MONITOR datový archiv 1997-2009 a také ze systému MONITOR, který poskytuje kompletní přehled o veřejných financích od roku 2010 do současnosti. Některá data

byla čerpána přímo z rozpočtů obcí a obecně závazných vyhlášek, které mají města zveřejněné na svých webových stránkách.

Prvním krokem pro vytvoření grafu je zpracování tabulek pro jednotlivá města s příjmy, investičními náklady, výkonem veřejné správy a příjmy z RUD. Hlavním výstupem jsou grafy podílů u jednotlivých měst, u měst okolo 30 tisíc obyvatel jsou stěžejními pro analýzu grafy s podíly příjmů z rozpočtového určení daní k celkovým příjmům vybraných měst, dále podíly investic k příjmům z rozpočtového určení daní a podíly investic na výkon veřejné správy. U statutárních měst jsou důležité podíly příjmů z rozpočtového určení daní k celkovým příjmům měst a podíly investic k příjmům z rozpočtového určení daní. U těchto grafů jsem se nejvíce zabývala většími změnami křivek, které jsem následně analyzovala a vyhodnocovala. K vyhodnocení podílů investic byly využívány internetové zdroje a webové stránky měst.

4.2 Vývoj příjmů z RUD u vybraných měst od roku 1999 do roku 2021

Na grafu č. 2 a grafu č. 3 je znázorněný vývoj rozpočtového určení daní od roku 1999 až do roku 2021. Z grafů je značné, že příjmy vybraných obcí z RUD stále rostou. V roce 2001 vznikl nový zákon, který rozdělil daně pro obce do podoby, kterou známe i dnes, jen s jinými procentuálními podíly. Menší obce tento rozdíl moc nezaznamenaly.

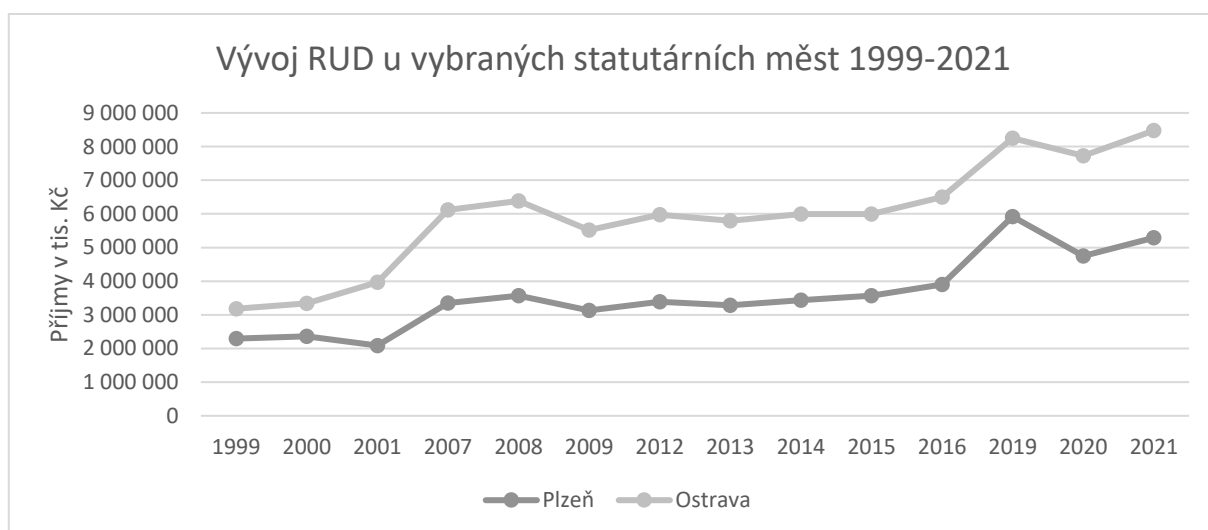
Graf č. 2: Vývoj příjmů z RUD u středně velkých měst od roku 1999-2021

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

V roce 2002 na základě novely zákona, se zvýšil podíl obcí ze sdílených daní, který přinesl do rozpočtů větší stabilitu. V tomto roce byly zavedeny koeficienty kategorizace obcí podle velikosti, které byly vytvořeny zcela uměle a vznikala zde nerovnováha z důvodu velkých rozestupů mezi koeficienty, nejvíce na to doplácely malé obce (150 obyvatel) a velké obce

(na hranici 150 000 obyvatel). Údajně měla tato novela přinutit malé obce ke slučování, ale na toto obce nereagovaly. Do roku 2008 žádné změny v rozpočtovém určení daní nenastaly.

Na grafu č.2 můžeme vidět mírný růst mezi lety 2007 a 2008, ten je způsobený novelou zákona, která se snažila o vyrovnaní příjmů obcí. Největší změny nastaly u daně z nemovitosti, kdy byly zavedeny místní koeficienty, kterými si mohou obce zvyšovat výnos z daně z nemovitosti. Zdálo se, že tato novela bude pro obce výhodnou, ale nejvíce na tom utrpěly obce okolo 10-15 tisíc obyvatel. Obce vybrané pro graf č. 2 mají okolo 20-30 tisíc obyvatel, ale i tak je na grafu znatelný pokles mezi roky 2008 a 2009, jedním z důvodů může být i dopad celosvětové krize, který se podařilo pomocí novely zmírnit, tento pokles je znatelný i u větších obcí na grafu č.3.

Graf č. 3: Vývoj RUD u vybraných statutárních měst 1999-2021

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

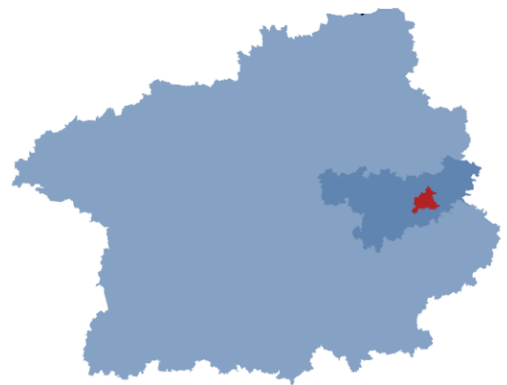
V roce 2013 byla přijata další novela, která upravila přepočítání rozlohy obce na jednoho obyvatele maximálně 10 ha, opět i tato novela se snažila sjednotit daně s potřebami obcí. Do roku 2016 výnos obcí pomalu rostl. V roce 2016 nastala další změna, kdy došlo k sjednocení podílu sdílených daní a zvýšení podílu DPH. V roce 2018 byly sjednoceny všechny sdílené daně. Tyto změny přinesly nejvyšší růst od roku 1999, jak můžeme vidět na grafu č. 2 a č. 3. V roce 2020 vyšla nová novela zákona (aktuální znění) o rozpočtovém určení daní, která zvýšila podíl ze sdílených daní na 25,84 %. Pokles v tomto roce nebyl způsoben novelou zákona, ale pandemickou situací v České republice. Tato situace způsobila pokles daňových příjmů u všech obcí na území ČR zhruba o 5,9 %, tento pokles je mnohem výraznější na grafu č. 3 u statutárních měst.

4.2.1 Město Kolín

Kolín je obcí s rozšířenou působností, nachází se ve Středočeském kraji (viz obr. č. 1). Žije zde přes 30 000 obyvatel a svou rozlohou má okolo 35 km².

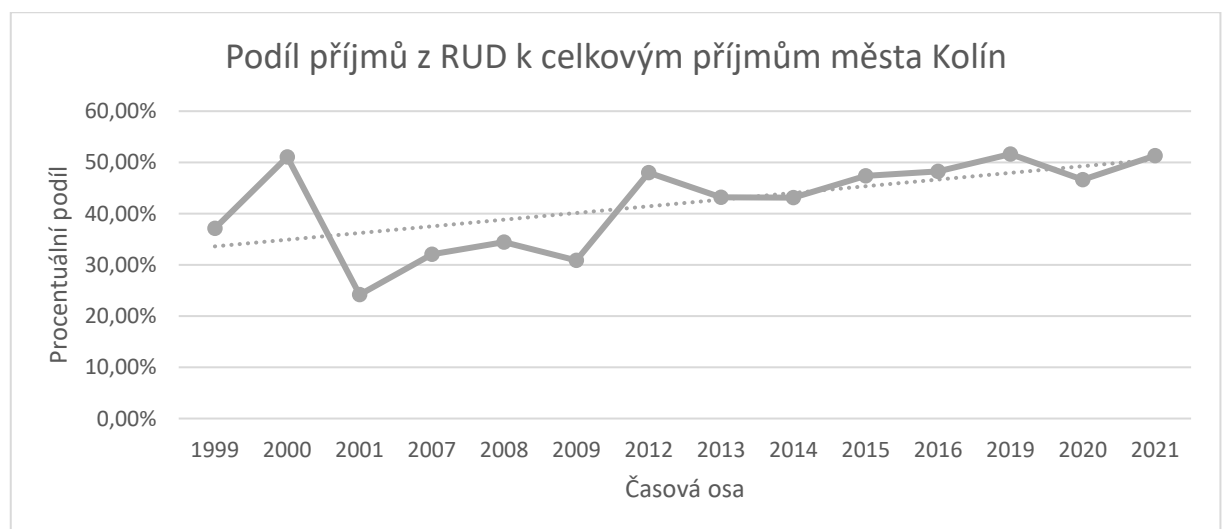
Město se rozléhá na obou stranách řeky Labe. Kolín v době českého království se řadil k významným městům, i v dnešní době si tuto pozici udržuje. Je jednou z hlavních železničních křižovatek, nachází se zde i mnoho průmyslových

odvětví (např. chemický, strojírenský, automobilový, potravinářský a další). Nejvýznamnějším průmyslem je automobilový, firma TPCA zaměstnává 3 000 lidí a ročně vyrobí zhruba 300 000 aut (Kučerová, 2011).

Obr. č. 1: Poloha města Kolín v rámci Středočeského kraje

Zdroj: (Kurzy.cz, 2022)

Graf č. 4: Podíl příjmů z RUD k celkovým příjmům města Kolín

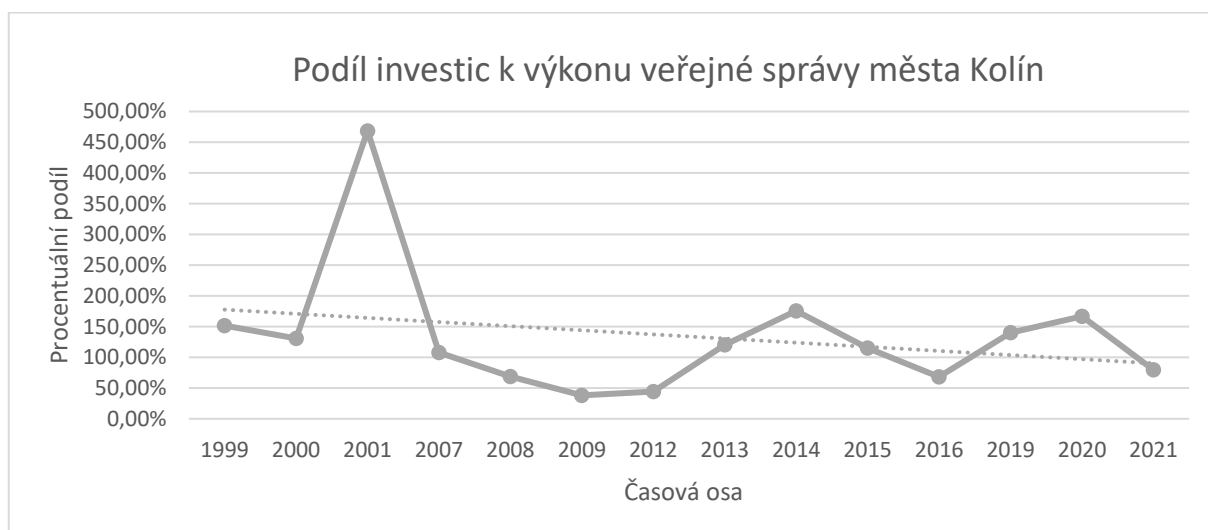
Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

Rozpočtové určení daní tvoří v průměru pro město Kolín 42,09 % z celkových příjmů. Do roku 2009 se pochybovalo pod 40 %, naopak v roce 2021 dosáhlo 50 % z celkových příjmů (viz Graf č. 4), které tvořily 1 159 656 tis. Kč. V kapitole 3 je podrobně rozepsáno rozpočtové určení daní, které prošlo od roku 1993 velkým množstvím změn.

Pokles mezi roky 2000 a 2001 je způsoben situací, kdy v roce 2000 tvořilo rozpočtové určení daní 50 % z celkových příjmů, které byly 424 625 tis. Kč, v následujícím roce příjmy

obce vzrostly na 791 842 tis. Kč, příjmy vzrostly v důsledku prodání nemovitých věcí, převážně se jednalo o pozemky obce.

V roce 2013 byl zaznamenán mírný pokles příjmů z rozpočtového určení daní, v tomto roce vyšla novela, která upravila přepočítání rozlohy obce na 10 ha na obyvatele, nelze říct, ale že by tento pokles způsobila novela. Novela měla přinést sjednocení daní, ale úspěch nebyl tak velký, jak se očekávalo. Od roku 2013 vidíme, že podíl postupně stoupá a téměř kopíruje spojnicí trendu, která znázorňuje ideální trend růstu. Jediný pokles je v roce 2020, který byl způsoben pandemickou situací v České republice.

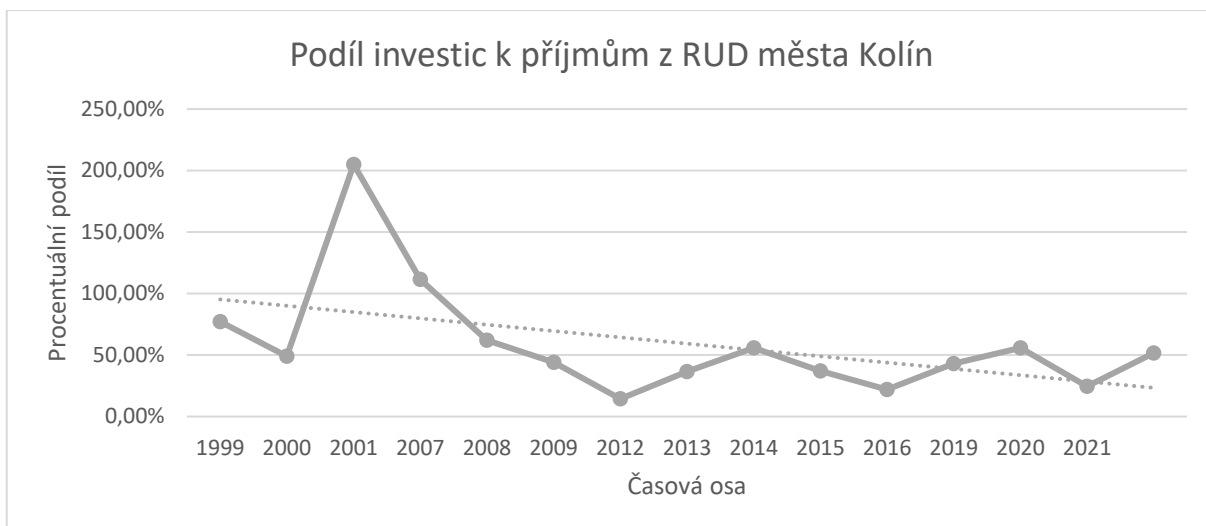

Graf č. 5: Podíl investic k výkonu veřejné správy města Kolín

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

Město Kolín se v posledních letech velmi rozvíjí. Jak můžeme vidět na grafu č. 5, v roce 2001 skokově vystřelil podíl investice na 468 %, ve finančním vyjádření se jednalo o 392 308 tis. Kč. Tento skokový nárůst byl způsoben schválením projektu výstavby průmyslové zóny pro fabriku TPCA, která vyrábí vozy značky Citroen, Toyota a Peugeot. Automobilka šla do zkušebního provozu až v roce 2004, ale již v roce 2001 město investovalo do zajištění přístupnosti nové průmyslové zóny a vhodné infrastruktury. Výstavba automobilky přinesla mnoho pracovních příležitostí nejen pro obyvatele města Kolín (Česká televize, 2001).

Město Kolín průměrně investuje 189 966 tis. Kč, na grafu č. 5 je vidět, že investiční náklady převyšují náklady na výkon veřejné právy v průměru se jedná o 134 %. Spojnice trendu má klesající charakter, ale i tak město Kolín postupuje ve svých plánech a rozvíjí se.

Graf č. 6: Podíl investic k příjmům z RUD města Kolín

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

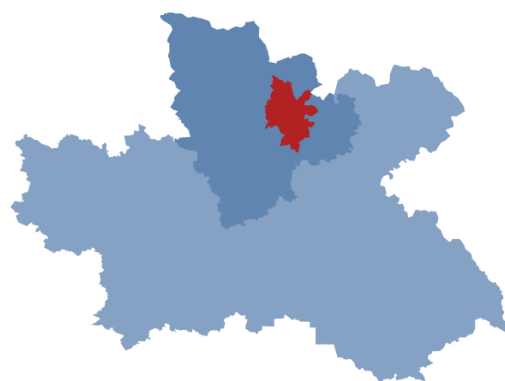
Investice u města Kolín tvoří v průměru 50 % finančních prostředků poskytnutých z rozpočtového určení daní. Rozpočtové určení daní přináší značný příjem pro město a možnost rozvoje a investic. V roce 2013 zasáhly obce v ORP Kolín povodně. Město finančně podporovalo obce, které byly postižené povodněmi, tím je způsoben i nárůst investic mezi roky 2013 a 2014 (viz Graf č. 6). Město také investovalo do modernizace školských zařízení, oprav silnic, mostů a částečně přispělo na renovaci Kolínské nemocnice (Martínková, 2015). Podíl investic znovu stoupl v roce 2020, kdy v únoru roku 2020 započala výstavba sportovní haly, do které město investuje (Malá, 2021).

4.2.2 Město Trutnov

Trutnov se nachází v Krkonošském podhůří v Královéhradeckém kraji. Městem protéká řeka Úpa. Město obývá zhruba 30 000 obyvatel. Město Trutnov zaujímá svou rozlohou přibližně 100 Km².

Město je významnou železniční křižovatkou. Nachází se zde mnoho průmyslových odvětví (např. automobilový, potravinářský, textilní, energetický, strojírenský a další).

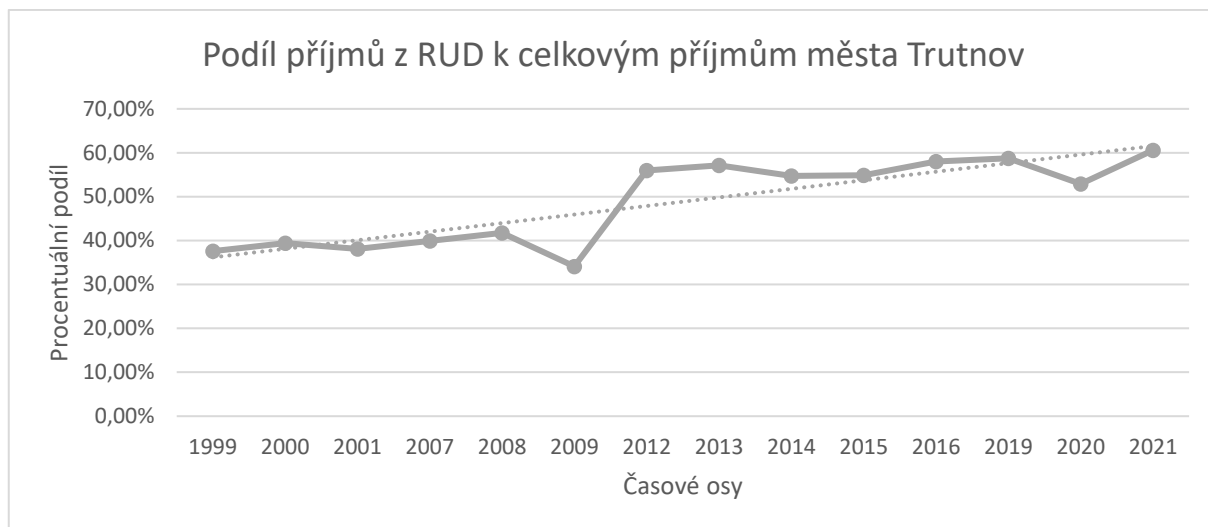
Trutnov tvoří jedno z hlavních center turismu v Královéhradeckém kraji. Zájem o tuto krajinu

Obr č. 2: Poloha města Trutnov v rámci Královéhradeckého kraje

Zdroj: (Kurzy.cz, 2022)

v podkrkonoší mají nejen čeští obyvatelé, ale také obyvatelé Německa a Polska (Český statistický úřad, 2022).

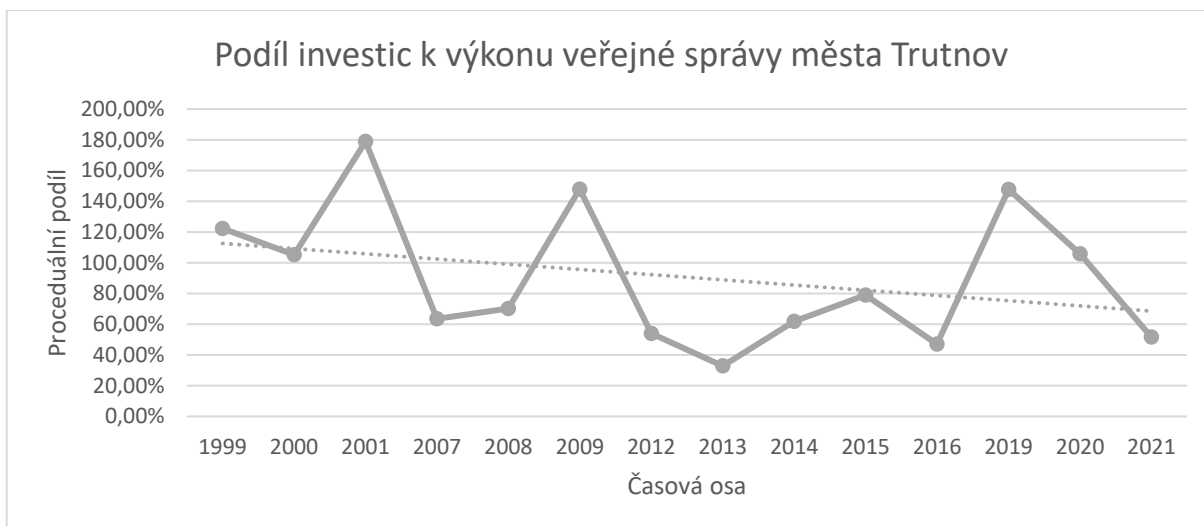

Graf č. 7: Podíl příjmů z RUD k celkovým příjmům města Trutnov

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

Pro město Trutnov tvoří v průměru příjmy z rozpočtového určení daní 48,8 % z celkových příjmů města. Mezi roky 1999 a 2008 se příjmy z RUD pohybovaly na 40 % z celkových příjmů (viz Graf č. 7). Pokles v roce 2009 je způsoben celosvětovou krizí. Na území obce se nachází mnoho nemovitostí, jedná se o oblast využívanou k turistice. Trutnov patřil k prvním obcím, které se rozhodly zavést koeficienty u daně z nemovitosti. Do roku 2008 získával Trutnov výnos z daně z nemovitosti okolo 8-9 milionů, od nové novely zákona o rozpočtovém určení daní z roku 2008 a zavedení místních a základních koeficientů, se výnosy obce z daně z nemovitosti již v roce 2010 téměř zdvojnásobily, dosahovaly 15 milionů Kč. Do roku 2013 se tento výnos zvedl na 18 milionů Kč.

Aktuálně má Trutnov stanovený základní koeficient u daně z nemovitosti na hodnotu 3,5. Výpadek příjmů v roce 2020, jak můžeme vidět na grafu č. 7, je způsoben epidemiologickou situací, jak již bylo zmíněno v podkapitole 4.1, tuto situaci zaznamenaly všechny obce na území ČR.

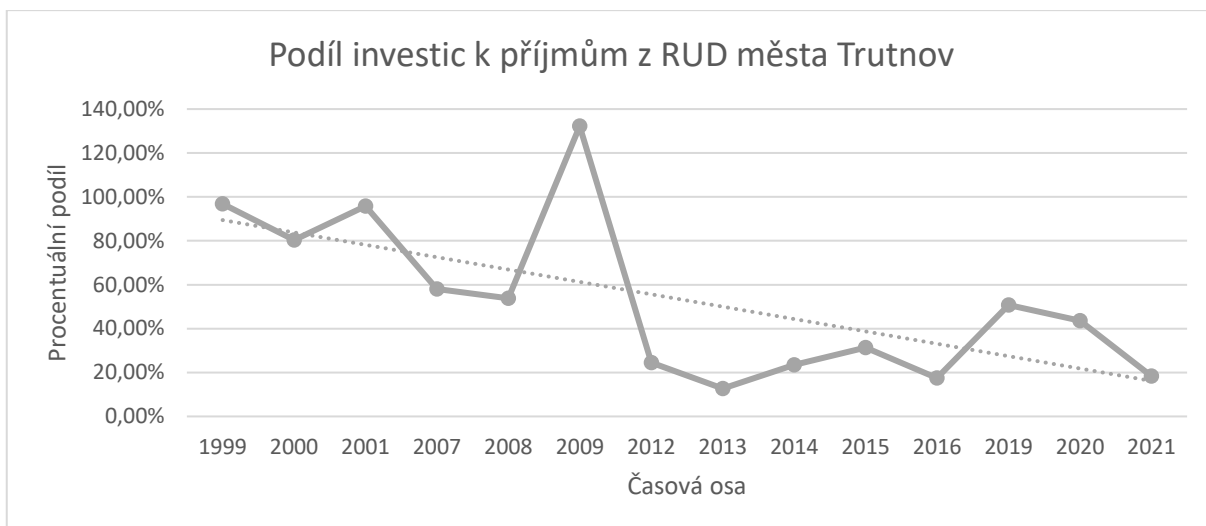

Graf č. 8: Podíl investic k výkonu veřejné správy města Trutnov

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

Trutnov využívá v průměru na výkon veřejné správy 161 565 tis. Kč. V roce 2001 markantně narostly investice, v finančním vyjádření se jednalo o 236 008 tis. Kč, oproti předchozím letům se jednalo o růst investic o 100 000 tis. Kč (viz Graf č. 8). V červnu roku 2001 zasáhla město povodeň, město Trutnov podporovalo obyvatele a pomohlo jim se dostat z této tíživé situace (Trutnov.cz, 2002).

V roce 2009 investice znovu narostly, město investovalo do rozsáhlé opravy silnic, mostů a kulturních památek. Na grafu č. 8 je vidět mírný růst mezi roky 2014 a 2015, kdy město investovalo do renovace Kulturního domu UFFO. V roce 2019 město uskutečnilo dostavbu Střediska volného času jednalo se o největší investici tohoto roku za 33 milionů korun, také započalo revitalizaci náměstí Hraničářů, dokončení je plánováno na rok 2023. Další finance z rozpočtu města za rok 2019 putovaly do sportovních zařízení (Dědková, 2019).

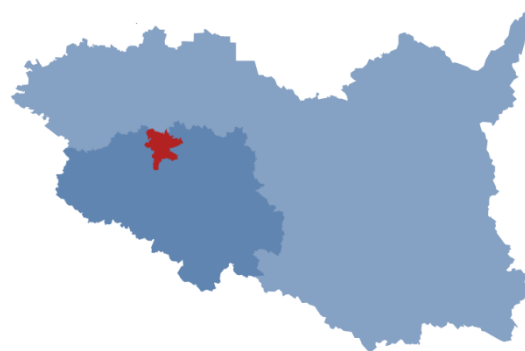
Graf č. 9: Podíl investic k příjmům z RUD města Trutnov

Zdroj vlastní zpracování dle systémů MONITOR

Investice tvoří v průměru 52 % příjmů z rozpočtového určení daní. Jak můžeme vidět na grafu č. 9, spojnice trendu má klesající charakter. Nejedná se o to, že by obec přestávala investovat, ale od roku 2012 příjmy města Trutnov jsou vyšší než před tímto rokem. Úpravy zákona o rozpočtovém určení daní napomohly městu k získávání vyšší příjmů z RUD. Trutnov velmi využívá dotací od státu a z EU, díky tomu má větší stabilitu a větší škálu možností z hlediska investic a hospodaření obce.

4.2.3 Město Chrudim

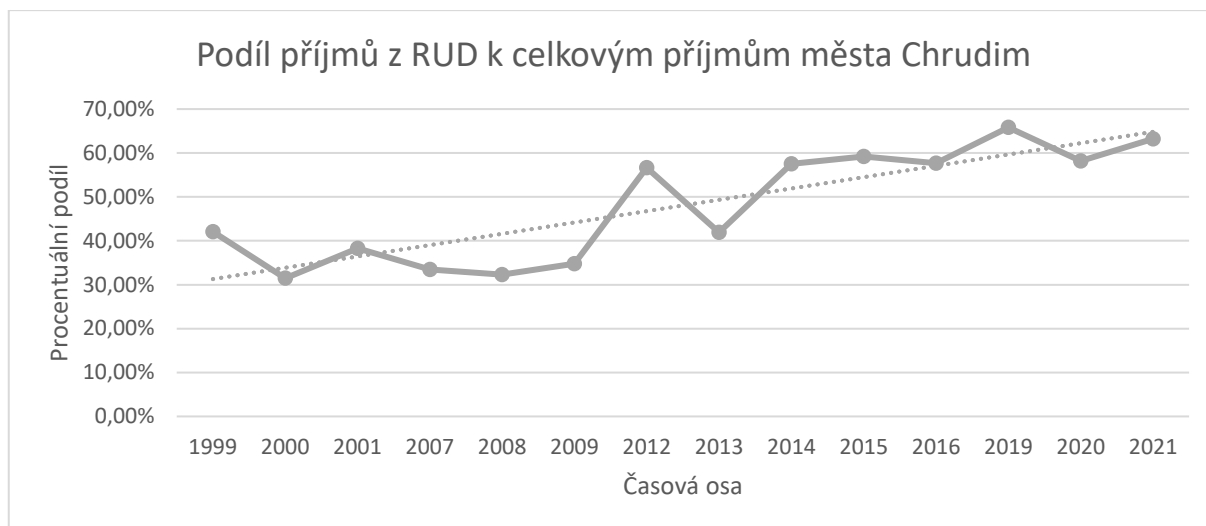
Chrudim je obec s rozšířenou působností, nachází ve východních Čechách. Jedná se o druhé největší město v Pardubickém kraji (viz Obr. č. 3), svou rozlohou zaujímá přibližně 33 Km². Město se nachází ve velmi dobrém umístění z geografického hlediska, protože Chrudim se nachází uvnitř hradecko-pardubické aglomerace. Žije zde okolo 23 tisíc obyvatel.

Obr. č. 3: Poloha města Chrudim v rámci Pardubického Kraje

Zdroj: (Kurzy.cz, 2022)

Ve městě Chrudim se nachází mnoho památek. Historie města je spjata s mnoha významnými jmény, jako je například Josef Ressel vynálezce lodního šroubu. Nachází se zde několik průmyslových odvětví textilní a strojírenský (Netolický, 2017).

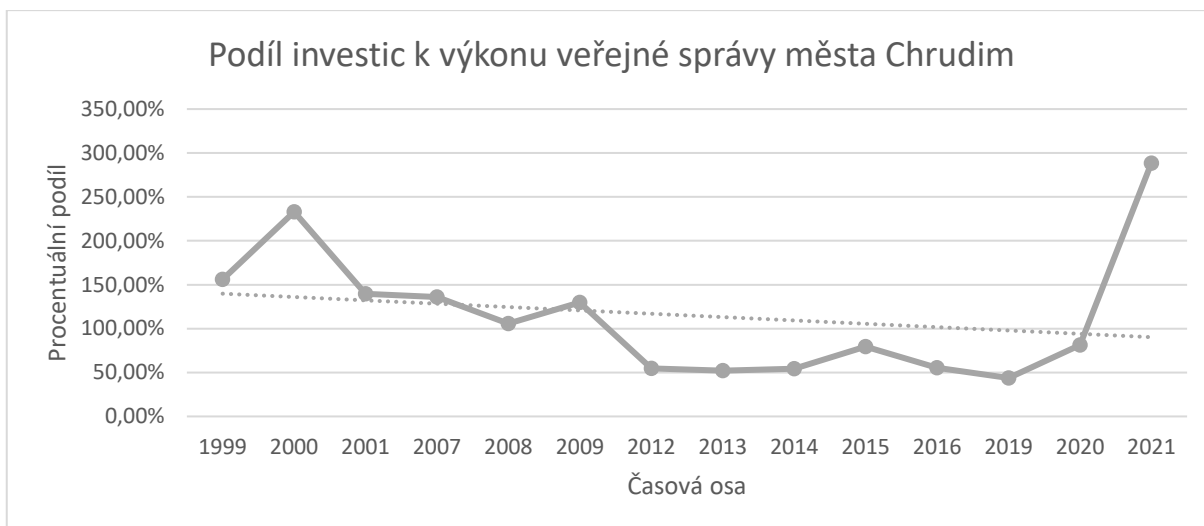
Graf č. 10: Podíl příjmů z RUD k celkovým příjmům města Chrudim

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

Příjmy z rozpočtového určení daní tvoří v průměru pro město Chrudim 48 % z celkových příjmů, v peněžním vyjádření se jedná o 239 723 tis. Kč. V roce 1999 získala Chrudim z daně z příjmů právnických osob za obce přibližně v hodnotě 72 milionů korun, ale v roce 2000 pouze v hodnotě 1,7 milionu korun, jak můžeme vidět na grafu č. 10, tento rozdíl v hodnotě 70,3 milionu korun způsobil propad v roce 2000. Změny zákona o rozpočtovém určení daní mezi roky 2000 a 2009 nezpůsobily žádné zásadní výkyvy.

Od novely zákona z roku 2008 si obec může stanovit místní koeficient v hodnotě 1,1 až 5. Chrudim této možnosti využila v roce 2012, kdy doznávaly dopady hospodářské krize. Zavedla koeficient v hodnotě 2 to znamená, že daňová povinnost plátce u daně z nemovitosti je dvojnásobná. V roce 2009 Chrudim získala z majtkových daní přibližně 8 milionů korun a v roce 2012 získala 24,27 milionů korun. Chrudim zavedla místní koeficient pouze na rok 2012. V roce 2013 nastal propad, jak je vidět na grafu č. 10, zrušení místního koeficientu připravilo obec o zhruba 14 milionů korun.

Novela z roku 2013 a zvýšení podílu ze sdílených daní tuto situaci poměrně vyrovnalo a žádný výrazný pokles až do současnosti nenastal.

Graf č. 11: Podíl investic k výkonu veřejné správy města Chrudim

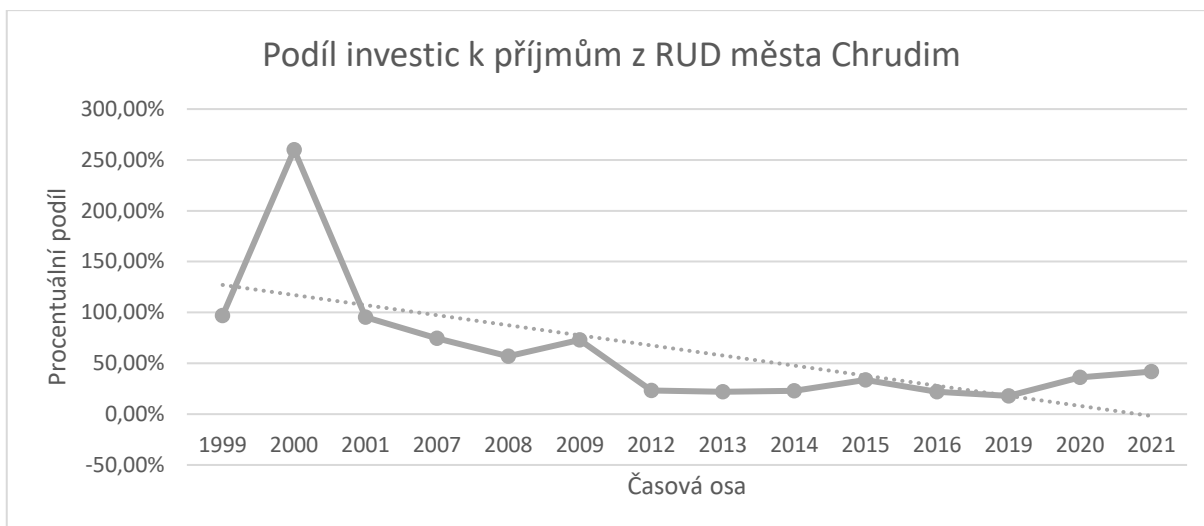
Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

Na výkon veřejné správy využívá Chrudim v průměru 110 158 tis. korun. Investice na výkon veřejné správy tvoří v průměru 115 %. Růst na grafu č. 11 byl způsoben investicemi obce v roce 2000, investice byly směřovány převážně do oprav a rekonstrukce starých prostor nemocnice, dále financovalo vznik technických služeb města Chrudim (Chrudimský zpravodaj, 2020).

V roce 2009 je na grafu č. 11 vidět mírný růst, tento rok město investovalo do rozvoje mateřských, základních a speciálních škol, dále investovalo město do oprav silnic a místních komunikací (Kronika města Chrudim za rok 2009, 2010).

V roce 2020 započalo dobudování obchvatu silnice I/37 v Chrudimi na tuto výstavbu Chrudim využila dotaci z Fondů Evropské unie. Pro Chrudim je tento obchvat velkou úlevou, odpojení tranzitní dopravy mimo město sníží hluk v ulicích, a hlavně opotřebení silnic (Chrudimský zpravodaj, 2019).

Skokový nárůst investic v roce 2021 oproti výkonu veřejné správy byl způsobený snahou vedení města o snížení financí na výkon veřejné správy. Větší ztráty v tomto roce pocítily investice, město snížilo investiční náklady a snažilo se maximálně čerpat z dotací. Nejvíce investičních prostředků putovalo na opravy chodníků, cyklostezek, parkovišť a základních škol (Štěpánek, 2020).

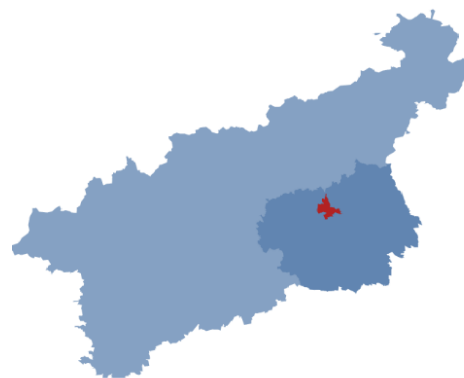
Graf č. 12: Podíl investic k příjmům z RUD města Chrudim

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

Chrudim využívá v průměru 62 % příjmů z rozpočtového určení daní na investice. Nárůst v roce 2000 jsem již zmínila u grafu č. 10. Spojnice trendu na grafu č. 12 znázorňuje klesající tendenci křivky, ale od roku 2012 je podíl poměrně vyrovnaný a v průměru investice tvoří 27,5 % z příjmů z rozpočtového určení daní, v peněžním vyjádření se jedná o zhruba 286 988 tis. Kč.

4.2.4 Město Litoměřice

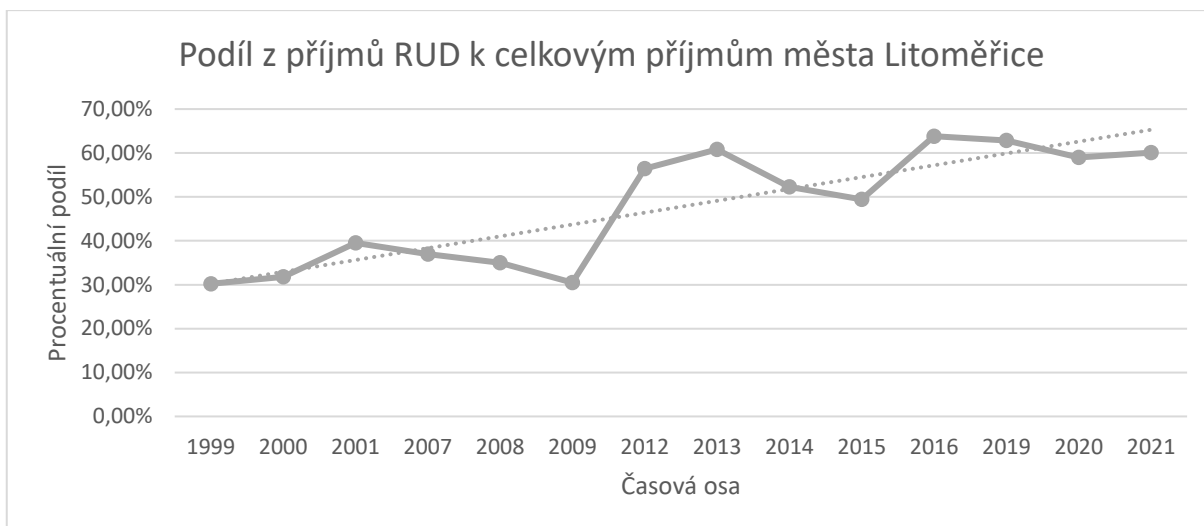
Město Litoměřice vykonává rozšířenou působnost, nachází se v Ústeckém kraji (viz Obr č. 4). V Litoměřicích žije přibližně 24 tisíc obyvatel. Město svou rozlohou zaujímá 17,99 km². Historické centrum města tvoří památkovou rezervaci. Nedaleko od Litoměřic se nachází pevnostní město Terežín, které za 2. světové války bylo využíváno jako tábor pro židovské obyvatelstvo a také sloužilo jako přestupní stanice do koncentračních táborů. V blízkosti se nachází i mnoho dalších památek jako například hora Milešovka nebo hora Říp.

Obr č. 4: Poloha města Litoměřice v rámci Ústeckého kraje

Zdroj: (Kurzy.cz, 2022)

Město vyniká v mnoha druzích průmyslu jako je papírenský, dřevozpracující, elektrotechnický, potravinářský, textilní, petrochemický a další (Regiony.penize.cz, 2022).

Graf č. 13: Podíl z příjmů RUD k celkovým příjmům města Litoměřice

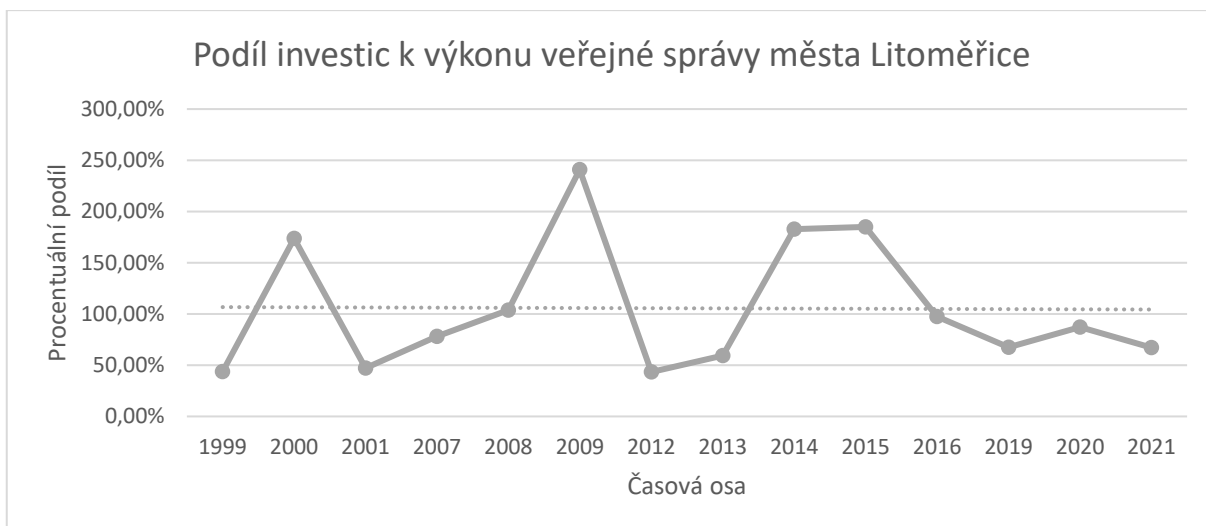
Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

Příjmy z rozpočtového určení daní u města Litoměřice činí v průměru 47 % z celkových příjmů města, z hlediska finančního vyjádření se jedná o 257 293 tisíc Kč. Do roku 2009 se příjmy obce vyvíjely poměrně rovnoměrně. Mezi roky 2009 a 2012 můžeme na grafu č. 13 vidět skokový nárůst z 30 % na téměř 60 % příjmů z RUD k celkovým příjmům. Tento nárůst je způsoben poklesem celkových příjmů o 1/3. Tento pokles byl převážně způsoben prodejem velkého množství majetku obce v předchozích dvou letech.

Město v roce 2012 dostalo pokutu téměř ve výši 4 milionů korun za porušení rozpočtové kázně z hlediska využití evropské dotace na opravy zimní stadionu, následně obec tuto pokutu nezaplatila a začalo ji narůstat vysoké penále (Lukáš, Pešoun, 2013). V roce 2012 se obec rozhodla udělat rozpočtová opatření, na základě nich velice zmenšila své rozpočtové možnosti (Závodný, 2012).

Novela z roku 2008 dala možnost obcím zavést místní koeficient, kterým si obec může zvýšit příjem z daně z nemovitosti. Město Litoměřice této možnosti využívá od roku 2011, kdy na základě obecně závazné vyhlášky stanovilo místní koeficient ve výši 2. Obci se tím zvýšil příjem z daně z nemovitosti z 10 milionů na 20 milionů.

V roce 2016 se zvýšil podíl z RUD, který u města Litoměřice způsobil nárůst příjmu o 82 milionů korun. Město Litoměřice bylo schopno se finančně vypořádat s pandemickou situací a nezaznamenalo žádný velký výpadek finančních prostředků.

Graf č. 14: Podíl investic k výkonu veřejné správy města Litoměřice

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

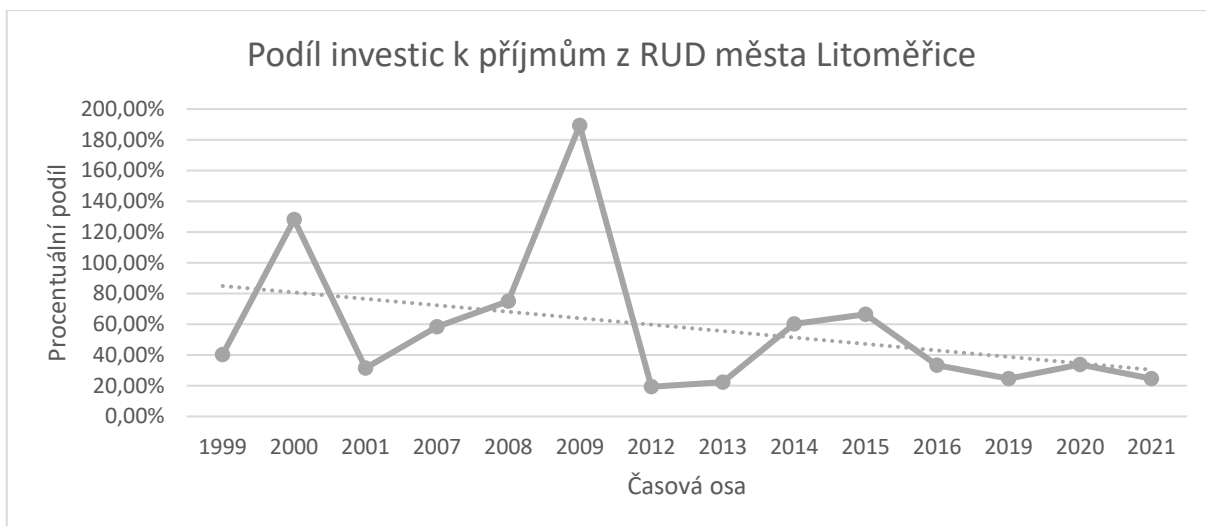
Spojnice trendu na grafu č. 14 ukazuje průměrný podíl investic na výkon veřejné správy ve výši 105 %. Město vynakládá v průměru na výkon veřejné správy okolo 126 372 tisíc korun a na investice využívá okolo 135 milionů korun.

V roce 2000 došlo k velkému zvýšení cen plynu, město se rozhodlo pomoci domácnostem, aby se domácnosti nevracely k topení uhlím. Vedení rozhodlo podpořit domácnosti dotacemi na využívání obnovitelných zdrojů, jednalo se hlavně o solární kolektory a tepelná čerpadla. Dále se město svými finančními prostředky podílelo na financování silnic k průmyslovým zónám.

Město se od roku 2000 velmi snaží snižovat poměr oxidu siřičitého v ovzduší. Od roku 2006 město obyvatelům poskytuje dotaci ve výši 40 000 korun na realizaci obnovitelných zdrojů energie. Litoměřice každoročně vyčleňují velkou část svých příjmů na tuto činnost. Z hlediska příjmů z RUD je na to vynaloženo v některých letech (viz Graf č. 15) více jak 100 % příjmů z rozpočtového určení daní.

V roce 2014 město dalo první impulz ke vzniku Asociace energetických manažerů měst a obcí, členem této asociace je například i město Chrudim. Obec se snaží o velké snížení spotřeby elektrické energie do roku 2030 si dalo cíl alespoň o 20 % tuto spotřebu snížit. Dále začalo zavádět hloubkové vrty s vytápěním pomocí tepelných čerpadel.

V dlouhodobém horizontu chce město dosáhnout nezávislosti na okolních zdrojích a snaží se dosáhnou co největší soběstačnosti (Gryndler 2022).

Graf č. 15: Podíl investic k příjmům z RUD města Litoměřice

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

4.2.5 Město Havlíčkův Brod

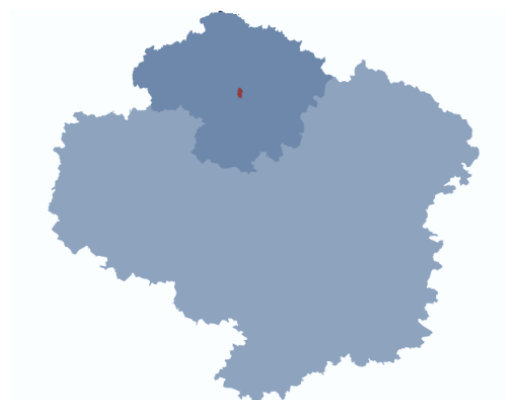
Město Havlíčkův Brod leží na severu kraje vysočina (viz obr. 5). Ve městě žije přibližně 23 tisíc obyvatel a svou rozlohou zaujímá téměř 65 km.

Z hlediska hospodářství tu převládá zemědělství a průmysl. Z průmyslových odvětví se jedná o oděvní výrobu, sklářství a strojírenství. V zemědělství zde převládá pěstování obilí a brambor. Postupně se zde v poslední době začal i rozvíjet cestovní ruch, zdravé životní prostředí

s nízkým procentem znečištění tomu velice napomáhá, v okolí je nejvíce navštěvováno okolí řeky Sázavy a zajímavé památky jako hrad Lipnice nad Sázavou (Český statistická úrad, 2022).

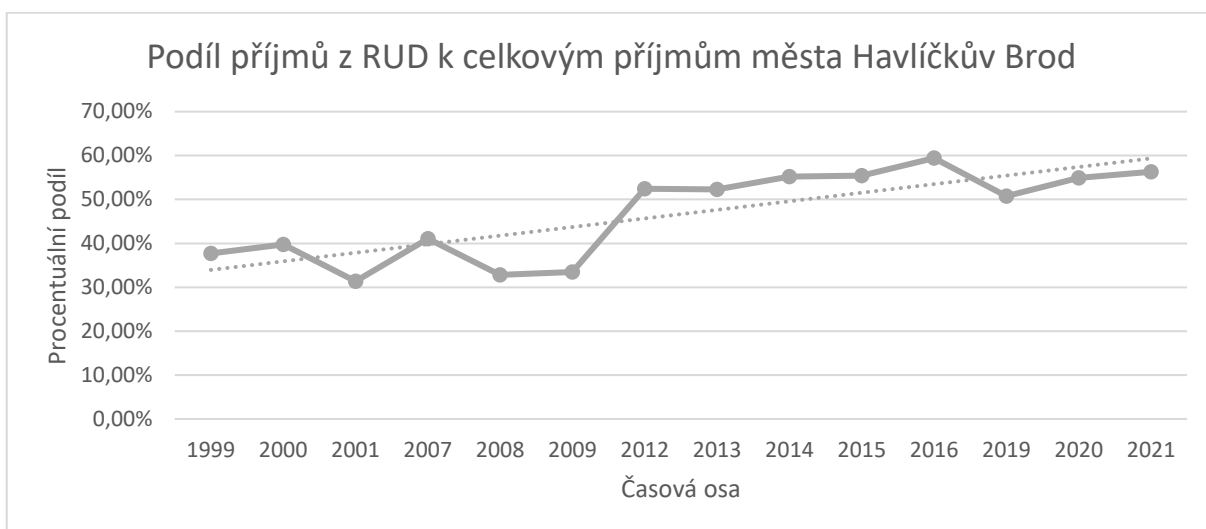
Město Havlíčkův Brod ročně získává z rozpočtového určení daní v průměru 257 080 tis. korun, na investice využívá necelých 50 % příjmů z RUD. Pokles na grafu v roce 2001 je způsobený zvýšením celkových příjmů obce, kdy se příjmy obce zvýšily o necelých 100 milionů korun a příjmy z RUD se nezměnily oproti předchozímu roku.

Největší nárůst podílu je vidět na grafu č. 16, v roce 2012. Jak již bylo zmíněno výše v roce 2008 byly zavedeny základní a místní koeficienty u daně z nemovitosti, město Havlíčkův Brod možnosti zavést místní koeficient využilo až v roce 2012, od tohoto roku je stanovený ve výši 2. Zavedení místního koeficientu přineslo do rozpočtu města 14 milionů korun navíc.

Obr. č. 5: Poloha města Havlíčkův brod v rámci kraje Vysočina

Zdroj: (Kurzy.cz, 2022)

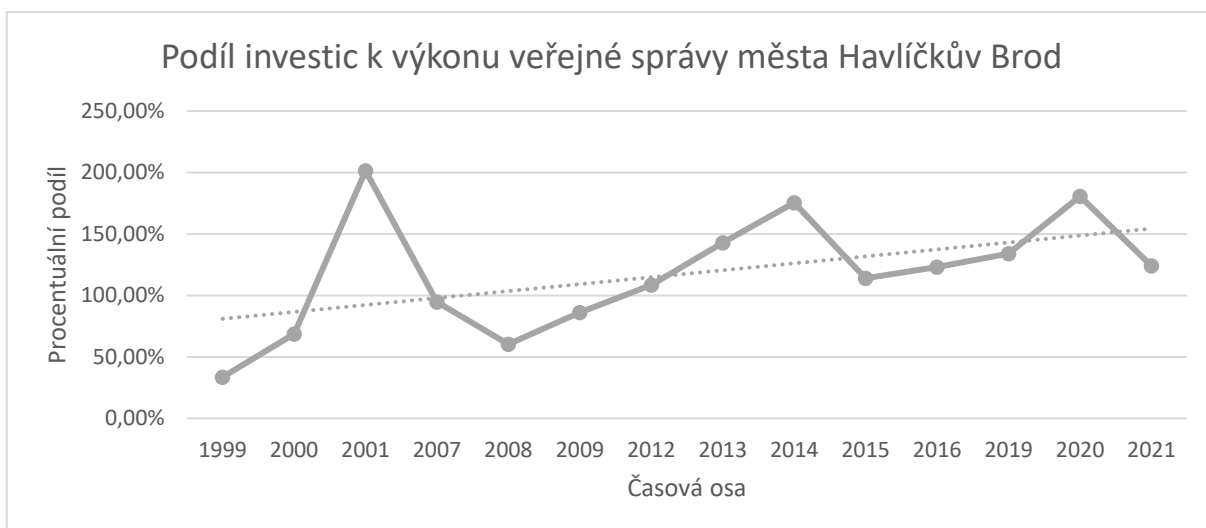

Graf č. 16: Podíl příjmů z RUD k celkovým příjmům města Havlíčkův Brod

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

Pokles nastal v roce 2019, tento pokles je způsobený značným nárůstem celkových příjmů i příjmů z rozpočtového určení daní. V peněžním vyjádření se jednalo o nárůst celkových příjmů o 200 milionů korun a nárůst příjmů z RUD o necelých 100 milionů, oproti roku 2016.

Jak naznačuje spojnice trendu na grafu č. 16, příjmy města Havlíčkův Brod mají stoupající tendenci, ale město v posledních letech nenaplnuje své plány rozvoje na 100 %.

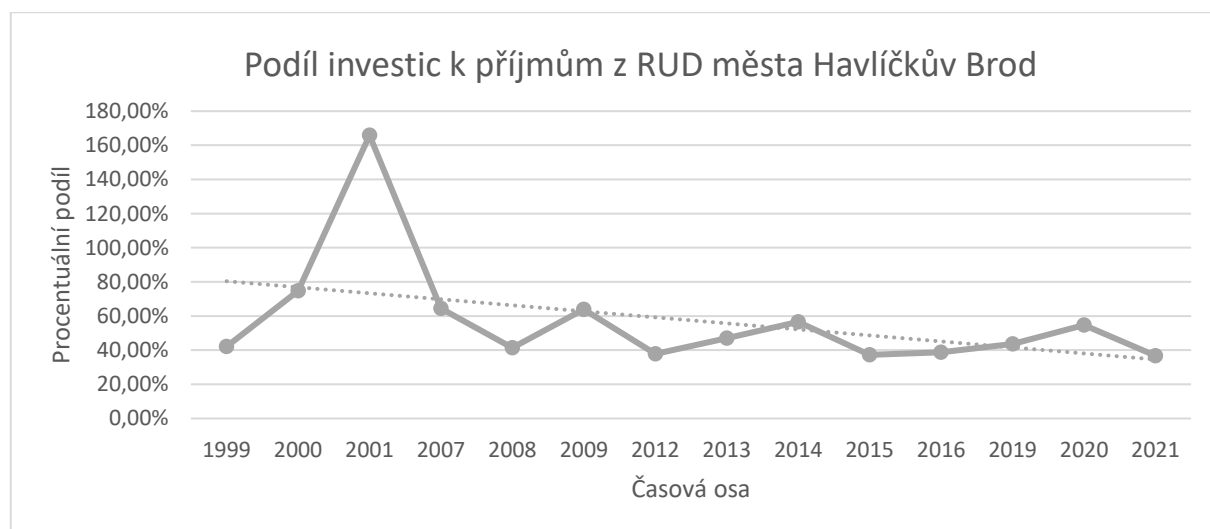
Graf č. 17: Podíl investic k výkonu veřejné správy města Havlíčkův Brod

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

Na grafu č. 17 je znázorněný podíl investic k výkonu veřejné správy. Město Havlíčkův Brod v průměru využívá na výkon veřejné správy 123 milionů korun a na investice zhruba 134 milionů korun. V roce 2001 narostl podíl investic k výkonu veřejné správy na hodnotu 201 %, tento nárůst byl způsobený zdvojnásobením investičních nákladů z 100 milionů v roce 2000 na 200 milionů korun v roce 2001. Finance směřovaly na opravy škol, silnic a kulturního památek města.

V roce 2013 město vyhlásilo grantový program, do něhož se zastupitelstvo města v roce 2014 rozhodlo uvolnit 600 tisíc korun, tyto finance putovaly do rozvoje tradic životního prostředí. Další finance v tomto roce putovaly do oprav školských budov a dokončení výstavby parkovacího domu (Pátková, 2014).

Od roku 2012 do roku 2021 město investovalo čtvrt miliardy korun do obnovení a oživení památkové zóny. Na tuto revitalizaci získalo město dotaci v hodnotě 50 milionů korun. Město velmi dbá na udržování svých kulturních památek, důkazem toho je i získání ocenění v roce 2020 za nejlepší péči o památky (Vrlák, 2021).

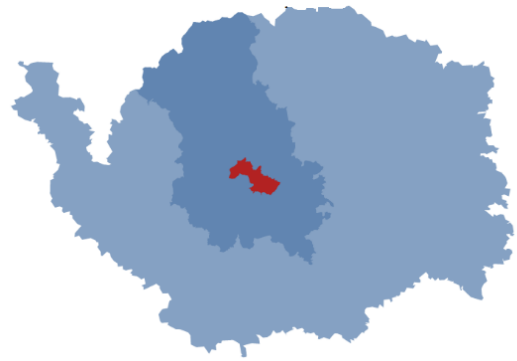
Graf č. 18: Podíl investic k příjmům z RUD města Havlíčkův Brod

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

Město v Havlíčkův Brod využívá na investice v průměru 57 % finančních prostředků získaných z rozpočtového určení daní. Jak je znatelné na grafu č. 18, spojnice trendu má klesající charakter, nejedná se o to, že by obec přestávala investovat, ale tato klesající tendence je způsobená nárůstem příjmů z rozpočtového určení daní, k čemuž napomohly změny zákonů o RUD, které měly pro Havlíčkův Brod pozitivní dopady.

4.2.6 Město Sokolov

Město Sokolov se nachází v Karlovarském kraji (viz obr. č. 6), svou rozlohou zaujímá přibližně 23 tisíc km². Žije zde okolo 24 tisíc obyvatel (Sokolov, 2020).

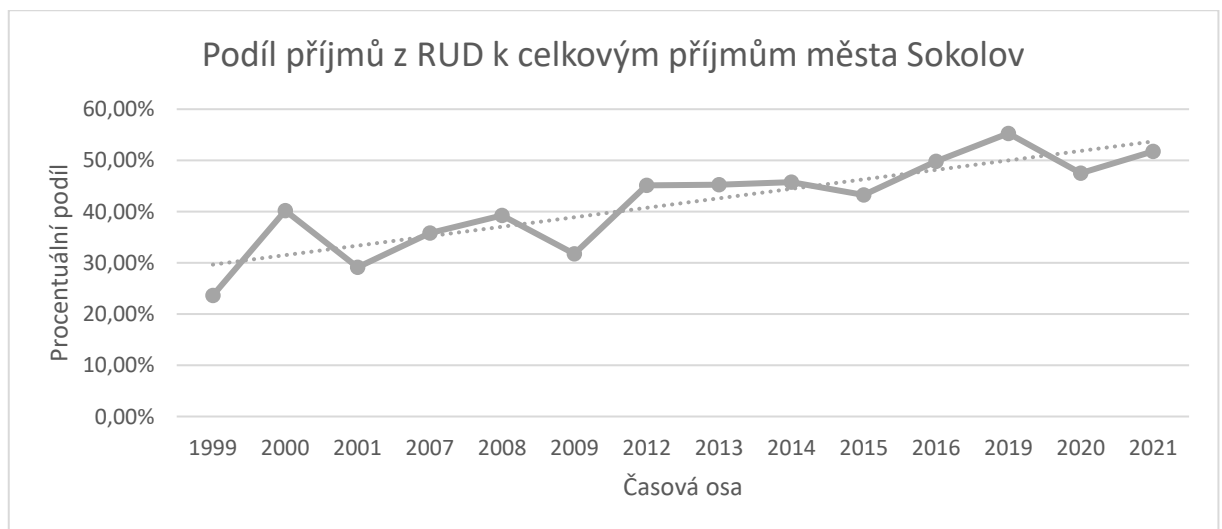

Obr. č. 6: Poloha města Sokolov v rámci Karlovarského kraje

Zdroj: (Kurzy.cz, 2022)

Sokolov se nachází v Sokolské pánvi, které disponuje přírodním bohatstvím. Město je velice známé těžbou hnědého uhlí, dříve se zde těžil i cín. Prostředí pro život je tu špatné nejhorší v celém kraji, je to způsobeno právě těžbou hnědého uhlí a jeho zpracováním, jelikož všechny látky putují do ovzduší a negativně ovlivňují život obyvatel a životní prostředí.

Sokolov se nachází v oblasti krásné přírody Krušných hor a Slavkovského lesa, ale přes nepříznivé podmínky kvůli těžbě hnědého uhlí není vhodné k rekreaci. Z toho vyplývá, že cestovní ruch ve městě Sokolov nemá z hlediska ekonomiky žádnou roli (Český statistický úřad, 2022).

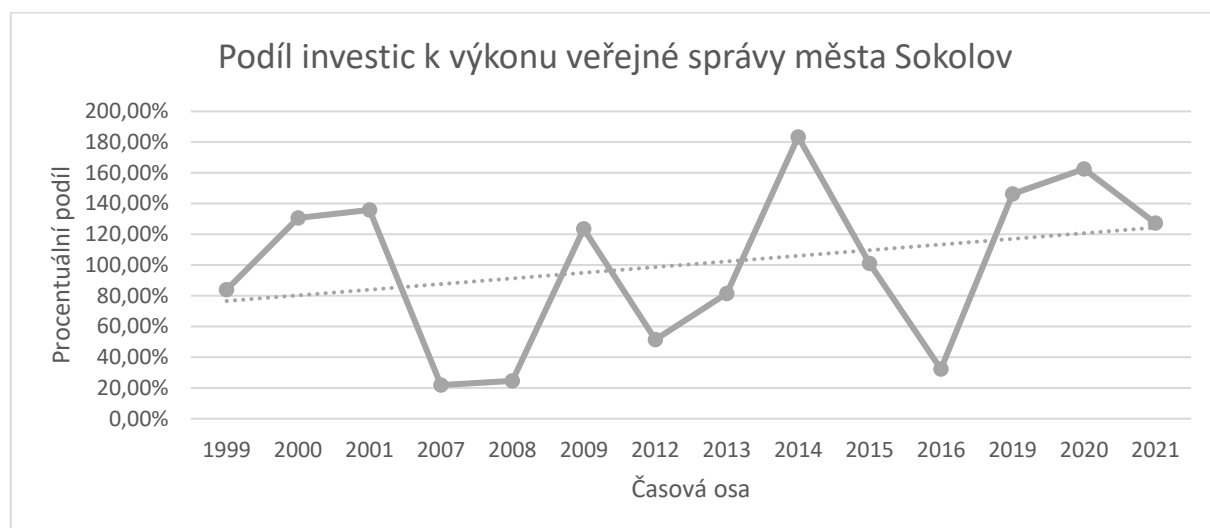
Graf č. 19: Podíl příjmů z RUD k celkovým příjmům města Sokolov

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

U města Sokolov tvoří příjmy z rozpočtového určení daní v průměru 41 % z celkových příjmů. Nový zákon o rozpočtovém určení daní, který vyšel v účinnost v roce 2001 zvýšil příjmy města Sokolov o 30 milionů korun.

U města Sokolov v roce 2009 tvořily příjmy z daně z nemovitosti přibližně 12 milionů korun, jak můžeme vidět na grafu č. 19, město zaznamenalo pokles příjmů z RUD. S novou novelou účinnou od roku 2008 si mohly města stanovit místní koeficienty ve výši 1,1 do 5. Město této možnosti využívá od roku 2010, kdy stanovilo místní koeficient ve výši 2, příjmy z daně z nemovitosti v tomto roce tvořily přibližně 22 milionů korun. Město koeficient zavedlo i z důvodu dobíhající celosvětové krize. Od roku 2012 do roku 2015 se příjmy města vyvíjely rovnoměrně.

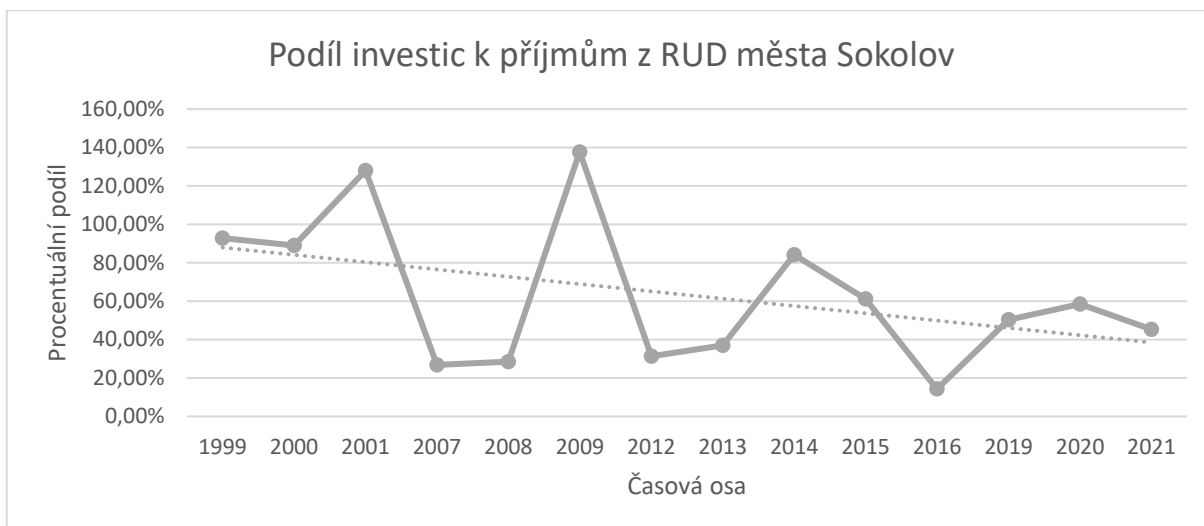
Od roku 2016 začaly příjmy z rozpočtového určení daní u města Sokolov opět narůstat. Město Sokolov poznamenala pandemie koronaviru, kdy na grafu č. 19 je znatelný pokles příjmů z rozpočtového určení daní, tento pokles je způsobený i nižšími celkovými příjmy města. Město ve finančním vyjádření zaznamenalo mezi roční pokles příjmů z RUD o 25 milionů korun.

Graf č. 20: Podíl investic k výkonu veřejné správy města Sokolov

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

Sokolov využívá na výkon veřejné správy v průměru okolo 152 milionů korun a v průměru i podobné množství finančních prostředků investuje do rozvoje města. Spojnice trendu na grafu č. 20 má stoupající charakter, což znamená, že investice k výkonu veřejné správy stoupají. Na grafu je vidět mnoho výkyvů z hlediska investic, z hlediska výkonu veřejné správy se město pohybuje pořád ve stejné finanční výši.

Graf č. 21: Podíl investic k příjmům z RUD města Sokolov

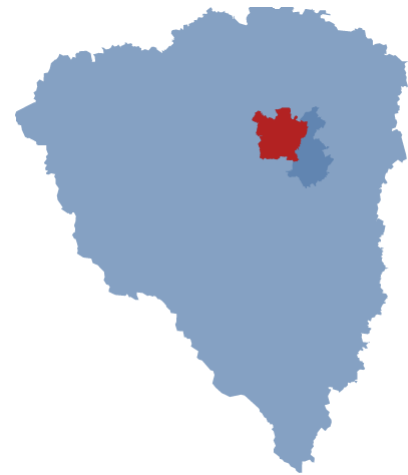
Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

Město Sokolov na investice ročně využívá okolo 139 milionů korun, v průměru tvoří investiční náklady 63 % z příjmů z rozpočtového určení daní. V roce 2001 vyčlenilo město na investice 127 % příjmů z RUD, město v tomto roce zainvestovalo do akcií a so dluhopisů, rozhodlo se opravit kulturní dům a započat výstavbu cyklostezek, na jejich dokončení se město bude snažit získat dotaci (RegionZápad.cz, 2021).

V roce 2009 město využilo 137 % příjmů z RUD na investice, tento nárůst investičních nákladů je vidět na grafu č. 21. Jednalo se převážně o zateplení školských budov, které vykazovaly velké energetické ztráty, v peněžním vyjádření se jednalo o 123 milionů korun a jednalo se o největší investici tohoto roku. Výrazný propad na grafu č. 21 v roce 2016, tento propad byl způsoben tím, že město v tomto roce investovalo pouhých 40 milionů korun, tyto finanční prostředky byly z velké části použity na opravy a renovace školských budov. Od roku 2019 se investice města pohybují v průměru na 55 % příjmů z RUD.

4.2.7 Statutární město Plzeň

Město Plzeň se nachází v Plzeňském kraji (viz obr. č.7), svou rozlohou zaujíma přibližně 137 Km² a žije zde okolo 175 tisíc obyvatel. Patří k městům s poměrně vysokými hodnotami emisí v ovzduší. Tyto vysoké hodnoty jsou způsobeny vysokou koncentrací dopravy a průmyslu. Díky vysoké dopravní zatíženosti se město také potíká s hlukem.

Obr. č. 7: Poloha města Plzeň v rámci Plzeňského kraje

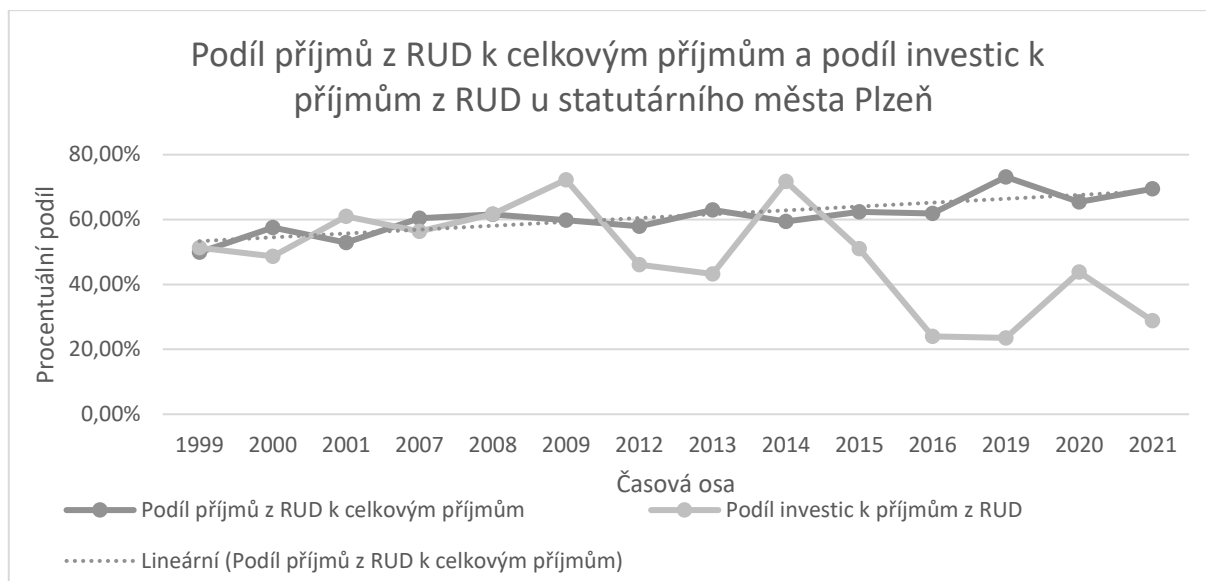
Zdroj: (Kurzy.cz, 2022)

Z hlediska průmyslu je zde nejrozsáhlejší strojírenský a potravinářský. Strojírenský průmysl je zde zastoupený akciovou společností Škoda Plzeň a z hlediska potravinářského průmyslu jsou pro město nejdůležitější firmy Plzeňský Prazdroj a. s., Stock Plzeň a. s. a Bohemia Sect a. s..

Město také teží z cestovního ruchu nachází se zde mnoho historických, kulturních a přírodních zajímavostí (Český statistický úřad, 2012).

Na grafu č. 22 jsou znázorněny dvě křivky, tmavě šedá křivka znázorňuje podíl příjmů z rozpočtového určení daní k celkovým příjmům, světle šedá křivka znázorňuje podíl investic k příjmům z RUD.

Pro statutární město Plzeň tvoří příjmy z rozpočtového určení daní v průměru zhruba 62 % z celkových příjmů města, v peněžním vyjádření se jedná přibližně o 3,6 miliardy korun. Od roku 2019 se příjmy z RUD pohybují okolo 70 % z celkových příjmů, jedná se v průměru o 5,3 miliardy korun. Z hlediska vývoje rozpočtového určení daní město zaznamenalo pár výkyvů na křivce.

Graf č. 22: Podíl příjmů z RUD k celkovým příjmům a podíl investic k příjmům z RUD u statutárního města Plzeň

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

V roce 2001 byl vytvořen nový zákon o rozpočtovém určení daní, tento nový zákon způsobil pokles příjmů z RUD k celkovým příjmům o necelých 5 %. V roce 2002 vznikla nová novela zákona o rozpočtovém určení daní, z která byla spíše výhodná pro malé obce do 150 obyvatel a pro velké obce nad 150 tisíc obyvatel, na grafu č. 22 si můžeme všimnout příznivého růstu způsobeného touto novelou mezi roky 2001 a 2007. Město Plzeň nezaznamenalo žádný výrazný pokles, který by byl způsobený celosvětovou krizí.

Nová novela zákona z roku 2008 zavedla místní a základní koeficienty u daně z nemovitosti, město nevyužilo možnosti stanovit si místní koeficient a základní koeficient má stanovený ve výši 4,5.

V roce 2016 pomocí novely zákona o Rud došlo ke sjednocení podílu ze sdílených daní a zvýšení podílu u daně z přidané hodnoty, to způsobilo růst příjmů obce mezi lety 2016 a 2019. Přispěla tomu i novela zákona z roku 2018, kdy došlo k sjednocení všech sdílených daní. Pokles příjmů v roce 2020, byl způsobený pandemickou situací v ČR, v peněžním vyjádření se jednalo o zhruba 1,2 miliardy korun. Novela z roku 2020 zvýšila podíl ze sdílených daní na 25,84 %, což napomohlo ke zvládnutí této situace.

Z hlediska investic statutární město Plzeň v průměru využívá na investice 48 % z příjmů z RUD, v peněžním vyjádření se jedná zhruba o 1,6 miliardy korun. Do Roku 2008 byly investice města poměrně vyrovnané. Na grafu č. 22 si můžeme všimnout nárůstu podílu v roce

2009. Peníze z rozpočtu v tomto roce putovaly do výstavby cest v parcích, opravy chodníků a výstavby hřiště pro tělesně postižené. Další finance byly použity na zateplování budov škol.

Další nárůst investic byl v roce 2014, kdy město použilo na investice zhruba 2,4 miliardy korun. V tomto roce započala výstavba Muzea designu a životního stylu, výstavba je z části financována městem a z velké části státem a dotacemi. Město dále založilo rezidenční pobyty, které také z části financuje.

V roce 2020 město financovalo dobudování psí louky, dále zavedlo picí fontány po městě a další finance putovaly do oprav silnic a školských zařízení (Město Plzeň.eu, 2022).

4.2.8 Statutární město Ostrava

Město Ostrava se nachází v Moravskoslezském kraji (viz obr č. 8), je třetí největší město na území České republiky, svou rozlohou zaujímá 214 Km². I z hlediska počtu obyvatel je třetím největším městem v ČR, Ostrava má zhruba 290 tisíc obyvatel.

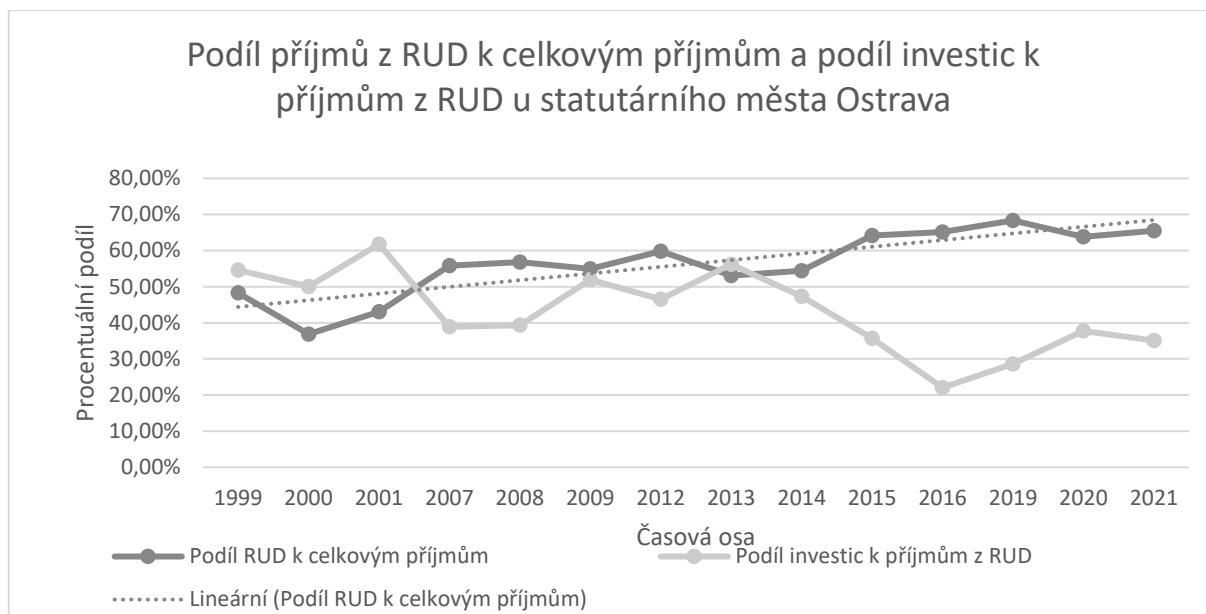
Na rychlosti rozvoje města Ostravy je závislý rozvoj celého regionu. Poloha města spadá do mírně teplejší klimatické oblasti, ale existuje zde určitá odlišnost z hlediska velkého množství průmyslu a hustoty osídlení. Nejdůležitějším historickým milníkem pro Ostravu bylo objevení černého uhlí. Tento objev dal práci více než 50 % obyvatel.

Z hlediska životního prostředí patřila Ostrava k velmi poškozeným oblastem, bylo to způsobeno těžbou uhlí, hutnickým průmyslem a dalšími průmyslovými odvětví. Ukončení těžby uhlí a některých průmyslových odvětví se životní prostředí zlepšilo, ale podle posledního průzkumu Českého hydrometeorologického ústavu spadá Ostrava k nejhůře postiženým obcím v ČR. V posledních letech Ostrava teží z turismu, z hlediska výhodné polohy a krásné přírody v okolí. Zapojila se do mnoha hudebních, sportovních a divadelních akcí, z hlediska dřívějšího průmyslu se zde nachází různá technická muzea (Český statistický úřad, 2021).

Obr č. 8: Poloha města Ostrava v rámci Moravskoslezského kraje

Zdroj: (Kurzy.cz, 2022)

Graf č. 23: Podíl příjmů z RUD k celkovým příjmům a podíl investic k příjmům z RUD u statutárního města Ostrava

Zdroj: vlastní zpracování dle systémů MONITOR

Na grafu č. 23 jsou zobrazené dvě křivky podílů, první tmavě šedá křivka znázorňuje podíl příjmů z RUD k celkovým příjmům a druhá světle šedá zobrazuje podíl investic k příjmům z RUD.

Z hlediska rozpočtového určení daní můžeme vidět, že tmavě šedá křivka na grafu č. 23 pomalu roste. V průměru pro město Ostrava tvoří příjmy z rozpočtového určení daní téměř 6 miliard v posledních třech letech se jedná zhruba o příjmy v hodnotě okolo 8 miliard. Příjmy z rozpočtového určení daní tvoří pro město od roku 2016 zhruba 65 % z celkových příjmů města. S novým zákonem o rozpočtovém určení daní účinným od roku 2001 je na grafu č. 23 vidět nárůst příjmů. Nárůst mezi lety 2001 a 2007 je způsobený novelou zákona z roku 2002, která zavedla velikostní kategorizaci obcí, z té těžily převážně obce nad 150 000 obyvatel, ke kterým patří i Ostrava. Město Ostrava nevyužilo od roku 2008 možnost zavedení místního koeficientu.

Z hlediska příjmů z rozpočtového určení daní je vývoj celkem vyrovnaný a jediný pokles nastal mezi roky 2019 a 2020, který byl způsobený pandemickou situací v České republice, v peněžním vyjádření se jednalo o úbytek příjmů z RUD o půl miliardy korun.

Z hlediska investic město v průměru ročně investuje zhruba 2,5 miliardy korun. Z příjmů z rozpočtového určení daní to je zhruba 43 % příjmů, které putují na investice.

Na grafu č. 23 je podíl investic k příjmů z RUD znázorněný světle šedou barvou. V roce 2001 je na grafu vidět nárůst investic, město investovalo v tomto roce necelé 2,5 miliardy korun. Tyto finanční prostředky byly použity na výstavbu průmyslových zón a silničních komunikací souvisejících s otevřením automobilky Hyundai v Nošovicích, která byla otevřena v roce 2006.

Další větší nárůst investic nastal v roce 2009, kdy město uvolnilo finanční prostředky pro výstavbu nové čtvrti s názvem Karolína, část finančních prostředků putovala na dostavbu dálnice do města Ostravy, Ostrava je jediné město v ČR, kde dálnice prochází přes město (Dvořák, Klouda a kol., 2022).

Od roku 2013 do roku 2016 nastal velký pokles investic, město v těchto letech snižovalo zadlužení z 6,6 miliard se ji do roku 2015 podařilo snížit dluh na 3,8 miliardy (Koziliová, 2015). Od roku 2016 město vkládalo finance do zasíťování oblasti Černé Louky a do oprav a rozvoje města.

5 SHRNU TÍ

Hlavním cílem bakalářské práce je vyhodnocení dopadů změn rozpočtového určení daní do rozvoje vybraných sídel. K naplnění tohoto cíle bakalářské práce bylo vybráno šest středně velkých měst s počtem obyvatel okolo 30 tisíc a dvě statutární města, všechna tato města jsou z různých částí České republiky. Ze středně velkých měst byla vybrána města Kolín, Chrudim, Havlíčkův Brod, Sokolov, Litoměřice a Trutnov, ze statutárních měst byla vybrána Plzeň a Ostrava. Pro analýzu vybraných měst byla nejdůležitější data z webu MONITOR, který je spravovaný ministerstvem financí ČR, dále z rozpočtů měst a obecně závazných vyhlášek. Ze získaných dat byly vytvořeny tabulky a následně grafy.

Nejdříve byl analyzován a vyhodnocen vývoj příjmů z rozpočtového určení daní u všech vybraných měst od roku 1999 do současnosti, ke kterému byly využity znalosti získané z teoretické části, kde je zhodnoceno, jaké dopady měly na vývoj těchto příjmů změny zákona o rozpočtovém určení daní.

U středně velkých měst byly vytvořeny grafy s podíly investic na výkon veřejné správy, podíly příjmů z RUD k celkovým příjmům a podíly investic k příjmům z RUD. U statutárních měst byly vytvořeny grafy s podíly příjmů z RUD k celkovým příjmům a podíly RUD na investicích. Všechna tato data byla získána ze systémů MONITOR.

U vybraných měst byla provedena analýza, která slouží k potvrzení či vyvrácení předem stanovených hypotéz.

H1: Statutární města mají vyšší podíl příjmů z rozpočtového určení daní k celkovým příjmům, než středně velká města okolo 30 tisíc obyvatel.

V posledních letech u menších obcí okolo 30 tisíc obyvatel podíly příjmů z rozpočtového určení daní neustále stoupají, ale i přesto tvoří podíly u těchto obcí okolo 42-48 %. Z hlediska statutárních měst podíly v posledních letech velmi narůstají a pohybují se okolo 65-70 %. V průměru za celé analyzované období tvoří příjmy z RUD u statutárních měst zhruba 56-60 % z celkových příjmů měst.

Ze získaných dat lze konstatovat, že příjmy z rozpočtového určení daní tvoří velké množství celkových příjmů a u statutárních měst až nadpoloviční většinu celkových příjmů.

Hypotéza H1 byla potvrzena.

H2: Statutární města využívají vyšší procento příjmů z rozpočtového určení daní na investice, než využívají středně velká města pohybující se okolo 30 tisíc obyvatel.

Statutární město Plzeň využívá v průměru na investice 48 % z příjmů z rozpočtového určení, statutární město Ostrava využívá o 6 % méně tedy 42 % z příjmů z RUD.

Obce okolo 30 tisíc obyvatel v průměru využívají na investice více jak padesát procent z příjmů z RUD. Město Kolín ročně v průměru investuje okolo 51 %, Chrudim zhruba 62 %, Havlíčkův Brod 57 %, Sokolov 63 %, Trutnov 52 % a Litoměřice 57 % z příjmů z rozpočtového určení daní.

Ze získaných dat pro tuto analýzu vyplývá, že menší obce využívají ze svých příjmů z RUD mnohem více finančních prostředků na investice a do rozvoje a hospodaření svého města.

Hypotéza H2 nebyla potvrzena.

H3: Středně velká města s počtem obyvatel okolo 30 tisíc využívají velmi podobné množství finančních prostředků na výkon veřejné správy.

Města, která byla vybrána pro tuto hypotézu jsou Kolín, Chrudim, Havlíčkův Brod, Sokolov, Trutnov a Litoměřice. Jedná se o obce s podobným počtem obyvatel. Tato středně velká města se od sebe odlišují převážně rozlohou.

Město Chrudim ročně v průměru využívá na výkon veřejné správy 110 milionů korun. Město Kolín využívá mnohem více peněžních prostředků, než město Chrudim a to 170 milionů korun. Havlíčkův Brod využívá poměrně podobné množství finančních prostředků na výkon veřejné správy jako město Litoměřice, tato města využívají v průměru 120-125 milionů korun ročně. Města Sokolov a Trutnov využívají téměř stejné množství finančních prostředků a to okolo 150–160 milionů korun.

Na základě této analýzy lze konstatovat, že některé z vybraných obcí využívají podobné množství finančních prostředků na výkon veřejné správy, ale mezi některými jsou odlišnosti až o téměř 60 milionů korun.

Hypotéza H3 nebyla potvrzena.

ZÁVĚR

Příjmy z rozpočtového určení daní tvoří téměř 50 % z celkových příjmů u středně velkých měst a u statutárních měst se jedná v průměru o 60 % z celkových příjmů. Příjmy z rozpočtového určení daní jsou pro tato města velmi podstatným a důležitým příjmem do rozpočtu, ovlivňují rozhodování měst z hlediska hospodaření a investic do rozvoje.

Hlavním cílem této bakalářské práce je vyhodnocení dopadů změn rozpočtového určení daní do rozvoje vybraných sídel. Bylo vybráno šest středně velkých měst a dvě statutární města. Z hlediska analýzy získaných dat byl vývoj rozpočtového určení daní rozdělen do 5 vývojových etap od roku 1999 až do současnosti.

Příjmy z RUD u středně velkých měst a statutárních měst od roku 1999 až do roku 2021 postupně rostou a nezaznamenávají žádné extrémní výkyvy. V roce 2001 vyšel nový zákon o rozpočtovém určení daní, který rozložil výnosy z vybraných daní do podoby, kterou známe i dnes, jen s jinou výší podílu. V roce 2002 došlo ke zvýšení podílů obcí ze sdílených daní, který přinesl do rozpočtů měst větší stabilitu. Do roku 2007 žádné změny RUD nenastaly. Až v roce 2008, kdy největší změnou bylo zavedení místních a základních koeficientů u daně z nemovitosti. Na základě novely a místního koeficientu si obce mohou zvyšovat výnos z daně z nemovitosti a stanovit si místní koeficient od 1,1 do 5. Tímto koeficientem se pak daná daň násobí. Města, která byla vybrána, těchto možností využila a zvýšila si tím celkové příjmy většinou zhruba o 15 až 20 milionů.

Většina obcí zaznamenala nejvyšší růst v roce 2018, kdy byly sjednoceny všechny sdílené daně. Aktuální znění zákona z roku 2020, kterým byl zvýšen podíl ze sdílených daní na 25,84 %, toto zvýšení podílu mohlo obcím přinést zvýšení příjmů, ale spíše posloužilo ke krytí ztrát finančních prostředků měst způsobených pandemií koronaviru. Tato situace způsobila celorepublikový pokles daňových příjmů o 5,9 %, tento pokles zaznamenala více statutární města než středně velká města.

Pro tuto bakalářskou práci a na základě teoretické části byly stanoveny tři hypotézy:

H1: Statutární města mají vyšší podíl příjmů z rozpočtového určení daní k celkovým příjmům, než středně velká města okolo 30 tisíc obyvatel.

Tato hypotéza byla potvrzena, u středně velkých měst tvoří příjmy z RUD k celkovým příjmům 42-48 %, u statutárních měst se jedná o 50-60 % z celkových příjmů.

H2: Statutární města využívají vyšší procento příjmů z rozpočtového určení daní na investice, než využívají středně velká města pohybující se okolo 30 tisíc obyvatel.

Tato hypotéza nebyla potvrzena, ze získaných dat vyplývá, že statutární města využívají v průměru necelých 50 % příjmů z rozpočtového určení daní na investice a středně velká města využívají 50-60 % příjmů z RUD na investice.

H3: Středně velká města s počtem obyvatel okolo 30 tisíc využívají velmi podobné množství finančních prostředků na výkon veřejné správy.

Ze získaných dat pro tuto hypotézu vyplývá, že některá středně velká města využívají podobné množství finančních prostředků na výkon veřejné správy, ale některá až o 60 milionů korun více, proto tato hypotéza nebyla potvrzena.

Rozpočtové určení se neustále vyvíjí a novelizuje. Pro města jsou tyto příjmy velice stěžejními a tvoří v průměru 50 % jejich celkových příjmů. Poměrně příznivý vývoj rozpočtového určení daní pro vybraná města dává větší možnosti obcím k rozvoji a investicím do prosperity měst, přestože se většina měst snaží získávat dotace od státu a Evropské unie, tak nelze dotacemi zainvestovat úplně všechny potřeby města a občanů. Proto jsou příjmy z RUD velmi podstatným zdrojem finančních prostředků.

Lze konstatovat, že bez daňových příjmů by se města nedokázala rozvíjet, správně hospodařit a nebylo by zajištěno blaho občanů. V celé České republice by nebyla zajištěna taková dostupnost a kvalita veřejných statků a služeb, protože mnoho těchto statků a služeb je financováno právě z rozpočtů měst, kde příjmy z rozpočtového určení daní tvoří okolo 50 % z celkových příjmů.

KNIŽNÍ ZDROJE

DUŠEK, Jiří. *Kauzalita rozvoje obcí a regionů z pohledu integračních procesů, daňové politiky a cestovního ruchu*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, z.ú., 2019. Studia. ISBN 978-80-7556-050-6.

GROSPÍČ, Jiří, Tomáš LOUDA a Lenka VOSTRÁ. *Územní samospráva v České republice a Evropě: sborník příspěvků z mezinárodní konference "Územní samospráva v České republice a Evropě. Její problémy a perspektivy v XXI. století"*, Třešť, 21.-22.11.2006. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-028-4.

HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ. *Veřejné finance*. Vyd. 3. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-301-0.

HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-254-3.

HORZINKOVÁ, Eva a Vladimír NOVOTNÝ. *Základy organizace veřejné správy v ČR*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-263-9.

HYMAN, David N. *Public finance: a contemporary application of theory to policy*. 11e. Stamford, CT, USA: Cengage Learning, 2014. ISBN 978-1-285-17395-5.

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie a politika*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7598-165-3.

MAAYTOVÁ, Alena, František OCHRANA a Jan PAVEL. *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2015. Expert. ISBN 978-80-247-5561-8.

MAIER, Karel. *Udržitelný rozvoj území*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4198-7.

MELION, Miloslav. *Finance územních samospráv*. Hradec Králové: E.I.A. - Ekonomická a informační agentura, 2000. ISBN 80-85490-79-X.

PEKOVÁ, Jitka. *Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-614-1.

POSPÍŠIL, Richard a Pavel ŽUFAN. *Ekonomika veřejných rozpočtů: (současnost a perspektiva)*. [Průhonice]: Professional Publishing, 2019. ISBN 978-80-88260-32-5.

PROVAZNÍKOVÁ, Romana. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2015. Finance pro praxi. ISBN 978-80-247-5608-0.

PRŮCHA, Petr. *Veřejná správa a správní právo*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2014. ISBN 978-80-86775-29-6.

REKTOŘÍK, Jaroslav a Jan ŠELEŠOVSKÝ. *Jak řídit kraj, město, obec: rukověť územní samosprávy*. 2. díl, Finance, rozpočty, účetnictví, veřejná kontrola. Brno: Masarykova univerzita, 2002.

SEDMIHRADSKÁ, Lucie. *Rozpočtový proces obcí*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-967-0.

SVOBODA, František. *Ekonomika veřejného sektoru*. Praha: Ekopress, 2017. ISBN 978-80-87865-35-4.

VANČUROVÁ, Alena, Lenka LÁCHOVÁ a Hana ZÍDKOVÁ. *Daňový systém ČR 2020*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-887-4.

ODBORNÉ ČLÁNKY A INTERNETOVÉ ZDROJE

2001–Sokolov: V příštím roce půjde na investice 95 milionů (TV Západ). *RegionZápad.cz* [online]. 2021 [cit. 2022-04-12]. Dostupné z: <https://www.regionzapad.cz/zpravodajstvi/2001-sokolov-v-pristim-roce-pujde-na-168237/>

Aktuality z města. *Město Plzeň* [online]. 2022 [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: <https://www.plzen.eu/>

Byla ohlášena investice automobilek Toyota a PSA Peugeot Citroen do nového výrobního závodu v Kolíně v astronomické výši 1,5 miliardy korun. *Česká televize* [online]. 2001 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10195164142-vypravej/bonus/8685/>

DĚDKOVÁ, Michaela. *Rozpočet na rok 2019 je schválen. Město plánuje řadu investičních akcí* [online]. 2019 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: https://www.trutnov.cz/redakce/tisk.php?lanG=cs&clanek=244772&slozka=213417&xsekce=244461&as4uOriginalDomain=www.trutnov.cz&as4u_protocol=https&entry=80&

DVOŘÁK, Jan, Vladimír KLOUDA a KOLEKTIV. *Bouřlivý rozvoj ostravského regionu*. *E15.cz* [online]. 2022 [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/magazin/bourlivy-rozvoj-ostravskeho-regionu-980030>

Finanční správa [online]. [cit. 2022-01-30]. Dostupné z: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/danovy-system-cr/rozpoctove-urceni-dani>

GRYNDLER, Pavel. *Podpora využívání obnovitelných zdrojů energie* [online]. [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: https://amper.ped.muni.cz/gw/resilience/priklady/html_soubory/Litomerice.html

HAVLENA, Ondřej a Eva GILDAINOVÁ. *Rozpočtové určení daní z pohledu obcí*. *Havlina.net* [online]. 01.03.2010 [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: <http://www.havlina.net/ekonomie/rozpoctove-urceni-dani-z-pohledu-obci/>

Havlíčkův Brod-mapy. *Kurzy.cz* [online]. [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/obec/havlickuv-brod/mapy/>

Charakteristika okresu Havlíčkův Brod. *Český statistický úřad* [online]. 2022 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xj/charakteristika_okresu_havlickuv_brod

- Charakteristika okresu Ostrava-město. *Český statistický úřad* [online]. 2021 [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_ostrava_mesto
- Charakteristika okresu Plzeň-město. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xp/charakteristika_okresu_plzen_mesto
- Charakteristika okresu Sokolov. *Český statistický úřad* [online]. 2022 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xk/charakteristika_okresu_sokolov
- Charakteristika okresu Trutnov. *Český statistický úřad* [online]. 2022 [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xh/charakteristika_okresu_trutnov
- Chrudim-mapy. *Kurzy.cz* [online]. [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/obec/chrudim/mapy/>
- Chrudimský zpravodaj. *Chrudim.eu* [online]. 2019 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: https://www.chrudim.eu/assets/File.ashx?id_org=5429&id_dokumenty=10298
- Chrudimský zpravodaj. *Chrudim.eu* [online]. 2020 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: https://www.chrudim.eu/assets/File.ashx?id_org=5429&id_dokumenty=11188
- Kolín-mapy. *Kurzy.cz* [online]. [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/obec/kolin/mapy/>
- KOZILIOVÁ, Martina. Ostrava je na tom dobře. Může si dovolit nové investice. Které to budou? Zdroj: https://moravskoslezsky.denik.cz/zpravy_region/ostrava-je-na-tom-dobre-muze-si-dovolit-nove-investice-ktere-to-budou-20150528.html. *MORAVSKOSLEZSKÝ deník.cz* [online]. 2021 [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_okresu_ostrava_mesto
- Kronika města Chrudim za rok 2009. *Chrudim.eu* [online]. 2010 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: https://www.chrudim.eu/StaticFiles/cs/download/osk/kronika_chrudim_2009.pdf
- KUČEROVÁ, Petra. *Základní informace* [online]. 2011 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.mukolin.cz/cz/o-meste/zakladni-informace/>
- Litoměřice, Okres Litoměřice. *Regiony.penize.cz* [online]. [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://regiony.penize.cz/4-d564567-litomerice>
- Litoměřice-mapy. *Kurzy.cz* [online]. [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/obec/litomerice/mapy/>

LUKÁŠ, Vít a Radek PEŠOUN. Litoměřice dostaly pokutu za zimní stadion. *Litoměřický deník.cz* [online]. 2013 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: https://litomericky.denik.cz/zpravy_region/litomerice-dostaly-pokutu-za-zimni-stadion-20131112.html

MALÁ, Gabriela. Stavba sportovní haly ve zkratce. *Královské město Kolín oficiální portál* [online]. 2021 [cit. 2022-03-31]. Dostupné z: <https://www.mukolin.cz/cz/o-meste/aktuality-v-investicich/probihajici-investice/066064-stavba-sportovni-haly-ve-zkratce.html>

Mapa okresu Ostrava-město a kraje Moravskoslezský. *Kurzy.cz* [online]. 2022 [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: <https://img.kurzy.cz/mapa/ok/slepa/okres/ostrava-mesto-kraj.svg>

Mapa okresu Ostrava-město a kraje Moravskoslezský. *Kurzy.cz* [online]. 2022 [cit. 2022-04-13]. Dostupné z: <https://img.kurzy.cz/mapa/ok/slepa/okres/ostrava-mesto-kraj.svg>

MARTÍNKOVÁ, Jana. Konec starého a začátek nového roku bývá časem bilancování, ohlédnutí za úspěchy i neúspěchy a chybět nemohou ani plány na nejbližší i vzdálenější budoucnost. Jaký byl uplynulý rok z pohledu kraje a co se chystá, o tom jsme si povídali s náměstkem hejtmána Markem Semerádem. *Pražský deník.cz* [online]. 2015 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://prazsky.denik.cz/z-regionu/na-kolinsko-slo-z-kraje-ctvrt-miliardy-korun-plus-investice-do-nemocnice-2015011-iofx.html>

MATEJ, Miroslav. Financování obcí v ČR – současný stav a další vývoj RUD a dotací. *Denik.obec.cz* [online]. 18.10.2017 [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6743008>

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČESKÉ REPUBLIKY. *Rozvojové možnosti obcí* [online]. Praha, 2010 [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: https://www.mmr.cz/getmedia/5a2e3c9c-0a0e-4737-a66e-a67424bc24c6/Brozura-Rozvojove-moznosti-obci-MMR_Brozura.pdf

MONITOR-kompletní přehled veřejných financí. *MONITOR* [online]. 2022 [cit. 2022-04-20]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/>

MONITOR DATOVÝ ARCHIV 1997-2009. *MONITOR* [online]. 2022 [cit. 2022-04-20]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/datovy-archiv/#>

Nástroje územního plánování. *Informační web územního plánování* [online]. [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://portal.uur.cz/nastroje-uzemniho-planovani-v-ceske-republice/upp-pur-upd.asp>

Navýšení RUD ve prospěch obcí již ve Sbírce zákonů. *Svaz měst a obcí České republiky* [online]. [cit. 2022-01-30]. Dostupné z: <https://www.smocr.cz/cs/cinnost/financovani-obci/a/navyseni-rud-ve-prospech-obci-jiz-ve-sbirce-zakonu>

NETOLICKÝ, Jan. *Základní údaje* [online]. 2017 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://www.chrudim.eu/zakladni-udaje/d-6982/p1=1990>

PÁTKOVÁ. *Havlíčkovobrodské listy* [online]. 2014 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z: https://www.muhb.cz/assets/File.ashx?id_org=3782&id_dokumenty=838626

Příjmy obcí poklesnou výrazně méně, než se čekalo. *Ministerstvo financí České republiky* [online]. 09.04.2021 [cit. 2022-01-30]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocty/prijmy-kraju-a-obci/zakladni-informace/2021/prijmy-obci-poklesnou-vyrazne-mene-nez-s-41470>

Public budgeting in America: A twentieth century retrospective. *Journal of Public Budgeting Accounting and Financial Management* [online]. 1997 [cit. 2021-12-22]. ISSN 1096-3367. Dostupné z: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JPBAFM-09-02-1997-B001/full/html>

RUD-Předpokládané daňové výnosy obce pro rok 2022. *Sdružení místních samospráv ČR* [online]. [cit. 2022-01-30]. Dostupné z: <https://www.smscr.cz/kalkulacka/rud/index.html>

Sokolov-mapy. *Kurzy.cz* [online]. [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/obec/sokolov/mapy/>

ŠTĚPÁNEK, Pavel. Chrudim bude v roce 2021 hospodařit s menším rozpočtem. *Chrudim.pirati.cz* [online]. 2020 [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://chrudim.pirati.cz/tiskove-zpravy/rozpocet-chrudim.html>

Trutnov-mapy. *Kurzy.cz* [online]. [cit. 2022-04-05]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/obec/trutnov/mapy/>

VRLÁK, Marek. Historickým městem roku je Havlíčkův Brod. Cenu získal za nejlepší péči o památky. *Česká televize* [online]. 2021 [cit. 2022-04-11]. Dostupné z:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/3330644-historickym-mestem-roku-je-havlickuv-brod-cenu-ziskal-za-nejlepsi-peci-o-pamatky>

Vývoj RUD v ČR. *Sdružení místních samospráv ČR* [online]. [cit. 2022-01-25]. Dostupné z: <https://www.smscr.cz/cz/vyvoj-rud-v-cr>

Významné události v životě Trutnova v chronologickém sledu [online]. 2002 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.trutnov.cz/filemanager/files/493007.pdf>

ZÁKLADNÍ ÚDAJE O MĚSTĚ. *Sokolov* [online]. 2020 [cit. 2022-04-06]. Dostupné z: <https://www.sokolov.cz/mesto/zakladni-udaje-o-meste-sokolov-61>

ZÁVODNÝ, Bořivoj. *KRONIKA KRÁLOVSKÉHO MĚSTA LITOMĚŘIC* [online]. 2012 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: https://www.litomerice.cz/images/kronika/kronika_2012.pdf

PRÁVNÍ PŘEDPISY

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 16. prosince 1992. ISSN 1211-1244

Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 3. prosince 1997. ISSN 1211-1244

Zákon č. 128/2000 Sb., obcí (obecní zřízení). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 12. dubna 2000. ISSN 1211-1244

Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 13. dubna 2000. ISSN 1211-1244

Zákon č. 154/1995 Sb., Zákon, kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla republiky), ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 29. června 1995. ISSN 1211-1244

Zákon č. 183/2006 Sb., Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 14. března 2006. ISSN 1211-1244

Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 29. června 2000. ISSN 1211-1244

Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 7. července 2000. ISSN 1211-1244

Zákon č. 295/2012 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 370/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 16. srpna 2012. ISSN 1211-1244

Zákon č. 338/1992 Sb., Zákon České národní rady o dani z nemovitých věcí. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 4. května 1992. ISSN 1211-1244

Zákon č. 377/2007 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosu některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 6. prosince 2007. ISSN 1211-1244

Zákon č. 576/1990 Sb., Zákon České národní rady o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla republiky). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 20. prosince 1990. ISSN 1211-1244